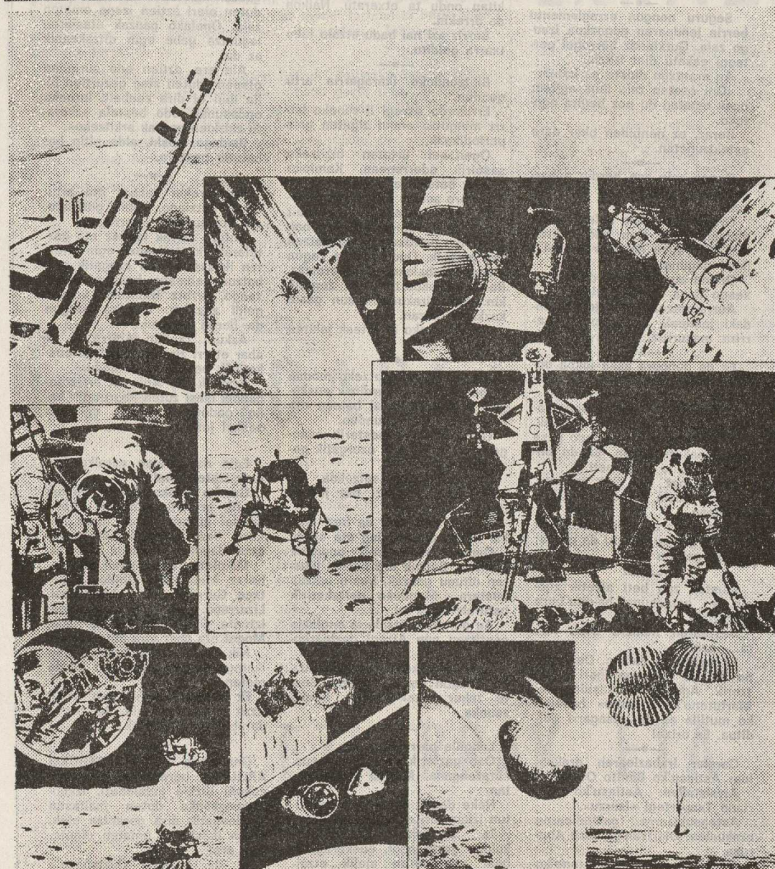

ZERUKO ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 4 PEZETA

ILLARGIA GIZONAREN MENDE

ARMSTRONG

COLLINS

ALDRIN

Or izan ditugu Illargian Armstrong eta Aldrin jaunak. Bere ibilaldi arrigarria ez da ixilekoa izan. Guzik ikusi ahal izan degu, argi eta garbi, gizon auen ibilaldia xeetasun ugariarekin telebista medio izan degula. Mi-

lloika gizonak ikusi dituzte munduko baztar guztietan. Dana esanda bezela egin dute, aurretik adierazi ziguten era berbera. Orain artean gizonak egin duan egitekorik bikainenak ote da onako au? Geroak esango du...

ESKATU:

ZERUKO ARGIA-ren bidez, zure etxera bialduko zaizkizu, zuk nai dituzun liburu ta liburuxka aukeratu.

Ptak.

☐ 6-garren Paul Alta Santua ta «Il-garren Batikano» Batzarrak Yurre'tar Yulen A.	90
☐ «Lourdes'ko Ama» - Euskal Meza. P. Francisco de Lazcano. Donosti'ko Eliz-barrutian loratua.	35
☐ Kontu zarrak eta kontu berriak. Edic. «Apakia».	5

BRUÑO Liburuak

☐ Gazteen Biblia. F. Hoffmann eta Ondarrabi-ko F'ren itzak, eta A. Zugasti'k euskeratua	250

Egun Aundirarte...!

«Iturriak ba daki kañabera nun den...», dio gure kopla zaar batek. Euskalerriak ere —bal orratik!— Rikardo nor zen...

Ondo merezia zenulako, an ziren, Andoain-go eliz-nagusian, barru ta ingurumariak lertzeraino, Euskalerri-ako semerik jatorrenak zure illeta egunean. Erriak beti jakin oi du nork serbitu duen. Eta orretxegatik, erriak ondo balio ere obeto zure serbitsua ikustatu zulako, Andoain erria ganezka ikusi al izan genun.

Sekula inbiriya zer dan nabaitu ere ez duanak, inbiriya ikusi bear derirorrez, noski, zure eorketa-unea. Lurrak bere magal otzean artu zinu-nean mendiak ere lertu egin ziran gure antxinako txalaparta otsarekin. An zan, Buruntza-pean, Euskalerri osoa. Bai bear ere!

Sei urte ondo pasiak dira ZERUKO ARGIA-ra iritxi zinala. Ordutik geure-geurea zinan. Ilusioz beterik azaldu zinan gure artera. Gaur, bizitasoirik ederrenean, alde egin diguzu. Gure zaritxarrez, betirako.

Asko eman zenun euskeraren onerako. Baita ZERUKO ARGIA-ren onerako ere. Baina eman dezunaren ga-

beak min ematen badigu, gure erriaren onerako aurrerantzean eman zenezakezunak ematen digu min garratzagoa.

Amalka erakusaldi emandakoa izan zera gure artean. Burua argia zenun. Bai orixe. Baina baita lanerako grina ere. Langille porrokatua izan zinan beti. Orre zure erakuzaldirik bikainenetako bat: jakin-gosea ta lan-gurea piztu zenun nun-nal eta edonun.

Zure lanetan arduratsu ba zinan, baita biotz-andi ta zabal zure lane-kin bat ez ziranekin ere. Polemika-zalea zenitugun. Baina biotz onekoa bestaldekoekin. Or ikusten genun, garbi asko, zure jatoritasuna.

Uztail ontako ostegun kiskalgarri batek ekarri zigun berri mingarria. Ala bearez, zure bizi mardulak eskeintzen zigun uztia ederraren falta gelditu ginan. Baina euskerak eta Euskalerriak —zer esanik ez gure ZERUKO ARGIA onek— beti gogoa izango zaituztegu.

Agur, Rikardo. Egun Aundirarte!

ANDONI ITURRIA

Z. A.-ko zuzendariak

Rikardo Arregi izan dugu Z. ARGIA-ren lehen lehenen orduko lankidea, eta «Herriak eta Gizonak» politika internazionalerik egiten dugun orrialdearen idazle, izenburu berarekin eskeintzen diogu bostgarren orrialde bertan ondo merezi dun ohore ta omenaldia. Horrez gain, Joan Mari Torrealdai-k Alfabetatze-ari buruz egin berria zion alkarizketa dakargu azkenengoa.

Z. ARGIA-k ere meza-dei bat egiten diete Donostia-n eta inguruan bizi diran euskaltzale ta lagunak. Lourdes-ko elizan, Okendo, 22 kalean emango dugu meza hori, Garillak 30, S. Ignazio Beizeren, arratsaldeko sei ta erditan, txistu, txalaparta, bertso ta konjuntio modernuak. Bere gizatasunari Z. ARGIA-an egiten diogun omenaldiaz gain, bere Egilaren aintzarako ta bere onerako Kristo-ren Oparia eskeini diogu. G. B.

BERTSO BERRIAK

Xanti Iparagirre Ezkoriaz'n bizl da aspeldiko urtetan.
Ondoren datoen bertsoetan Irakurriko dezutenez, Errenderi'ko baserri batean zabaldu zitun begiak.
Errenderiarra izanik, bere aletxoak eskeñi nai luke. Ondo daki «Xenpelar Urtea» ospatzen ari gerala.
Ongi etorri «ZERUKO ARGIA»ren orrialdetara!

— 1 —

Errenderi'ra begira nago
urruti xamarretikan,
or jalo eta or ari nintzan:
aldegin nuen ortikan.
Irakurri det aldirikaritan,
entzun det liratikan,
eun urte nola betetzen diran
«Xenpelar» il zanetikan.

— 2 —

Aren bizimodun berri
ez naiz asko ematen,
erretasunik ez neukan eta
ez naiz ibili ikasten.
Baña umetan aitu genduna
oraindik nago ikusten,
«Xenpelar», zuri eskerrak nabil
gaurko bertsoak idazten.

— 3 —

Errenderi'ko baserri baten
zabaldu nitun begiak,
andikan laister senti nituen
bertsoaren egarriak.
Liburu eder bat ba-zeukaten
guraso maitagarriak,
amaika bertso eder ba-zitun
«Xenpelar» zanak jarriak.

— 4 —

Bertso ederrak datoz gogora
«Xenpelar» aitatzutian,
suondo artan entzundakoak
neguko arrats luzian.
Aita ezpazan anai zarrenak
abesten asko zian,
nik irakurtzen ikasi nuen
zure bertsoen poztan.

— 5 —

Itz-neurtu asko galduko ziran,
ainbat urte dira jaunak,
gaur berri aztertun nai lirake
zuegin zentitun lanak.
Zure bertsoen mufaren billa
nekatu dira gizonak,
biotz barruan dute kabia
«Xenpelar»en itz sakonak.

— 6 —

«Xenpelar maite, zuk urte gutxi
izan zendun lanerako,
utzi zenduen zar ikasia
ondorengoarentzako.
Gaurko jakintsu asko gabilta
zerbitzatu bageralako,
zure lanikan ezin baztertu
aspeldikoa dalako.

— 7 —

Gaurko jakintsu askoren ustez
«Xenpelar» zertan goratu,
eskoia gabeko baten lana
ez laiko aintzakoz artu.
Baña begira jartzen diranak
ezin laltzute baztertu,
bertsolarik aren buru argia
gaur oraindik ezin neurtu.

— 8 —

Ezjakikak gerala entzunda
ixilikian egon bear,
jakintsu lana irakurtean
benetan egin det negar.
Amaika itz goxo abestu degu
euskal erlletan zaitu,
bertsolarik bizi gerade
zure zalako, «Xenpelar».

— 9 —

Gure izkuntzak kondaira zear
etsai asko izan ditu,
bertsolaria bezin lagun onik
euskarak ez du arkitu.
Ikasi gabeko jarraitze bategi,
«Xenpelar», goratzen zaitu,
zuk landu zendun izkuntza xarrak
gu ere maite baigaitu.

— 10 —

Xenpelar, artu maitasunez
Eritar baten omena.
Neure almenak eskeñitzean
Pozean daukat barrena.
Euskal literaturak izan dun
Lagunikan jatorrena,
Aurrera zure izkuntz ederra,
Razatikana dotorrena!

XANTI IPARAGIRRE
Ezkoriaz

NERE BORDATXOTIK

Uztaila'ren amairugarren eguna.
Oraindik etaio aztu. Nai du-
nean ba-daki denbora bikañak
egiten. Gaurkoa ala izan da: bi-
kaña benetan!

Jende asko inguratu da Erna-
ni'ko «Jauregi» baserriko salte-
ra. Segelari biak ikuskizun zo-
ragarria eskeñi digute.
Itxaroten gendun bezelakoxea.

Irabazle bat eta galtzalle bat
bear derrior. Ez dago zer esan
aundirik.

Txalorik bereenak merezi di-
tuzte, batek bezela besteak.
Irabazlea, Agustín Garaia
izan da: Olatzun'go «Mstabor-
da» baserrikoa. Neri bial ziki-
daten paperean «Astaborda»
izena ematen zala baserri orri.

Segelariaren auzoko gizon ba-
tekin esan dit lentxegua «Msta-
borda» dala. Zuzendua dago oke-
rra.

Seguru nengon erreglamentu
berria jendearen gogozkoa izan-
go zala. Gutxienez berrogei per-
soni eskatu diet iritzia.

Au erantzun didate ao batez:
«Oni esaten zala lana egitea,
onek ematen du poz begira ego-
teko.

Berez, ez nenbilen oker nere
ustekizunetan.

Onena zein zan berdin nabar-
menduko zala esanaz ari nin-
tzan.

Ortarako ez dala alderik erre-
glamentu bat izan edo bestea
izan. Eta auxe da gaur Ernani
ikusit deguna.

Onena aurrera joan da: gutxi-
xego dala atzetik gelditu.
Aurrerantzean nola jokatu ba-
daki jendeak. Erreglamentu be-
rrira makurtuz, aiegia.

Ez da denbora asko jokoa bu-
katsu dala. Bero-beroa on nai
idazten.

Makina bat zirudun olatzua-
rrak. Zaila ta zimela da egotiki.
68 minutu ta 25 segundoko pasa
ditu lanak bukatzen. Ez du bu-
rurik jaso: jo ta jo beti.

Ilaldi bat ez diot nabaitu.
Asieran bezin trebe agertu da
azkenean.

Lana erruz egin du galtzalleak
ere. Au gelago nekutu da ordea;
joagoo gelditu da.

Ikusten zun beti atzetik zijo-
ala, ta... estuasunak ba-ditu bere
komerlak!

Bestearen mallara iritxi nai.
ta... ezin!

Ez gelatu ez dalako. Duna ba-
ño gelago ez dago ifiori eska-
terik. Agustín Astasuizarra,
Martutene'ko «Mateo» baserri-
ko mutilla ez da lotsagarri gel-
ditua. Ez orixe!

Garaia irabazlearen erakus-
lea: Astiasu'ko Benito Otegi.
Arraiztaldea: Astiasu'ko Ma-
riano Txapartegi «Izuzur».

Asteasuizarra galtzallearen
erakuslea: Olatzun'go Jose Abu-
ruza.

Arraiztaldea: Martu tene'ko
Juan Jose Eizagirre.

Garaia irabazleak, 500 metro
kuadratuok belar sala 21 minu-
tu ta 10 segundoko ebaki du.

1.000 metroko sala, 43 minu-
tu ta 15 segundoko.

1.500 metroko sala, 68 minu-
tu ta 25 segundoko.

Asteasuizarra'k, 1.000 metro
kuadratu ebaten 47 minutu ta
22 segundoko pasa ditu. Ikusten
du galduta dogala.

«Eun berrogeiri», otsegiten
dute korredoreak.

Irabazleak lanak bukatu ditu-
la ikusi dunean, gelditzea era-
baki du. Ondo egifia. Ler egiten
zertan ari bear du alderik.

Ez du lon ere tratu ederra
aritu. Gaur egiten dun berorekin
ez da txantxa or kixkaltzen jar-
dutea. Larogel bat metro belar
palta zaizkio, gutxi gorabera.

Jokoa bukatu bezin azkar to-
po egiten det Sotero Etxeberria

jaunarekin. «Jauregi» baserriko
nagusia da. Belazi zoragarri au
barea du.

«Zuk izan dezu suertea, zuk,
jaulkidiot belarri ertzeria.
Oinbeste belar ebakita, ta ola-
ko giroa egokituko ontzeko.

Ganbara zorra bapo betetze-
ko moduan zera». «Ez da gezurra»,
erantzun dit Sotero'k.

Lengo arau ta legetan, parre-
garri gelditzen zan segelariak
lanean aritutako terrenoa. Kilo
billa joaten ziran, eta ez lana
garbi ta txukun egitera. Orain-
goan belar izpirik ez da gelditu
zutik segelariak pasatoko tokian.
Denboraz artzen zuten kargu ar-
tarako jarritako gizonak.

Ori gustatu zala gañeko jen-
deari: garbitasun eta txukuntza-
suna.

Emen ez dago berriro kolpe-
rik egin bearrik. Belarrek eguz-
kitan ondu ta etxeratu. Naikoa
da orrekin.

Berriz ari nai badu etaio leku
txarra gelditu.

Biotzondoko ikaragarria artu
gendun.

Errikardo Arregi il zaneko be-
rri mingotza eman ziguten goiz
periolokoak.

Ogeitasei urtetan bizitzako
sasoirik ederrensan. Kamloko
ezbear batean, ala bearez.

Astero astero idazten zun «Ze-
ruko Argia» ontan. Beste zenbait
aldizkari (errebistetan) ere bai.
Atzerriko politikatzaz mintzaten
zan gelenik. Ondo jantzia zegoen
mundu zabaleko goraberetzaz.

Bazekin eskuartearen zer zerabi-
kin. Askio irakurtzen zun gazte
kezkatia balzan.

Unean uneko albisteak jakiten
zitun.

Arregi'ren pentsatzeko modua
ta nerea etzan berdikiak euske-
rai buruz. Bat egal batean eta
bestea bestearen geunden.

Gezurra nioke besterik esan-
go banu, ta ez noa ezergatik ge-
zurrik esatera.

Desberdin pentsatzekoak da
gutxienekoa. Uskeri bat jotzen
det orl.

Ola gertatu izan da beti eus-
kal idazle artean: len eta orain.
Danok izkuntzaren onagatik
gabilta. Batzuk era batera ikus-
ten ditugu gauzak, beste batzuk
bestera. Munduko gertakariak
naturalena da au.

Au gorabera, itzala ta ongina
sentitzen nuan Arregi gaztearen-
gana.

Ura bezelakoak bear genituz-
ke ditugun baño ugarlago. Bes-
te zakur batek egungo liguue
zaunka.

Langille parrukatu zan.

Oso gaterik amildu zan eus-
kerarengana. Maitea zun bene-
tan.

Neko danak ontzat emanak zi-
tun izkuntzari eskeñiak ziranean.

Ta... zorlaltzez, zenbat eus-
kaldun gazte nagi, euskeragatik
bost xentimoren ajolik etzai-
enak!

Zenbat gazte ajolagabe, gura-
soen izkuntzan lau itz egiteko
kapaz ez diranak!

Arreña eta galditzen Arre-
gi. Euskal Alfabetizazioa zala,
itzaldia! ziralako, artikuluak zira-
la, ekin da ekin beti, bizi ta ko-
rajetsu.

Ekanizkidatzu neri olako gaz-
teak, eta ez zeruan edo lurreen
bizi diran ez dakitenak.

Betetzen galitza dan utsune
aundi bat utzi digu «ZERUKO
ARGIA»n.

Jaun errikutsak betiko atse-
den-pakea dakila.

Juan Bautista Agirre, Astiasu'
ko erretoe jauna izan zanari bu-
ruz au dio Aita Villasante'k:

«Su lenguaje es castizo, natu-
ral, siempre maestro en ex-
presar toda clase de ideas y
conceptos de una manera autén-
ticamente vasca».

Garal artako idaz letan gore-

netako bat izango zala ez dago
dudarik.
Baña, «de una manera autén-
ticamente vasca» idazten ote
zun Agirre'k?

Ona emen Juan Bautista Agi-
rre'ren zatitxo bat:

«Azien izena ematen zate,
lurpean ezkutaturik dauden gau-
zak ekusten dituela esan oi dan
aek. Ez da onelako gauzak etsai-
aren laguntza gabe ekusi ditza-
keanik.

Ala ere, ibili oi dira zenbait
aztien edo sorgiñen otspena du-
ten atso geurtzen billa ibili oi
dira zenbait, lurpeko ondasunak,
edo bestela ezkutatu zaizkien
gauzak arkitzeko».

Nere aitona zanak eta nere
aita zanek, itz erdirik etzekiten
erderaz.

Beste era batera agertuko zu-
tekean aiek Agirre'ren pentsa-
mentua.

Nik, neronek ere, era ontan
jarriko nuke Agirre'ren zatitxo:

«Lurpean ezkutaturik dauden
gauzak ikusten dituztela esan oi
duten orleri aztien izena ematen
zaite. Onelako gauzak etsaiaren
laguntza gabe egin ditzakeanik
ez da.

Ala ere, aztien edo sorgiñen
otspena duten atso geurtzen bi-
la ibili oi dira zenbait, lurpeko
ondasunak, edo bestela ezkuta-
tu zaizkien gauzak arkitzeko».

Ba-dago, noski, alde pitin bat
batetik bestera.

Erderarekin zenbat eta artu-
eman gutxiago, kutsu gutxiago,
ark eta euskera jatorragoa.

Autore zarrak lantzez eta gaz-
telezaz (kastellanaz) egin zituz-
ten ikasketak. Nai ezagatik ere,
batzuri gelaxago, besteori gutxi-
xago, arrotz ikuntzen kutsua
geldi zitzaion. Garbiri ezagun
da beren lanetan.

Azkue, Txomin Agirre ta ta
abar etorri ziran arte, etzan eus-
kerarik bear bezela landu.

Azkue'k eta Agirre'k erriaren-
gandik ikasi zuten libururatik ba-
ño ondotoz gelago, egitazko
euskal joskera zer dan.

Egia da garaian garaiko fru-
tuak izaten dirala.

Gaurko euskal idazle batzuk
itzetik ortzera agintzen dutena
au da: autore zarren lanak iraki-
buri bear ditugula astiro, ai-
etan dogala benetako euskera.

Mikolleta, Larramendi, Karda-
beraz, Mendiburu, Ubbilos, Olae-
txea, Gerriko, Agirre, Lardizabal,
Lizarraga, Afiliabar, Astarloa,
Itzueta, Santa Teresa, Iturriga,
Mogel eta abar dira autore oiek.

Nik, egia esan, erdel kutsu
ikaragarria nabaltzen det idazle
oletan.

Ez pentsa darabizkiten erdel
itzak izatzen nautela. Bai ordea
darabilkiten joskerak.

Gaztania jaunak, «ZERUKO
ARGIA»n, berebiziko gorantzak
eskeñi dizkie katalaneri. Izkun-
tzarenganeko duten maitasun
sendoagatik dira gorantzak oiek.

Alako ikasbidea ematen digute,
izan ere!

Ez da gezurra Gaztania'ga-
k dion au:

«Euskerariro dirudunak eta
ikasak, tartean bat edo beste
izan ezik, dan-danak zearo erdal-
dun agertzen zaizkigu beren jo-
kabidetan: beti gaztelezaz itze-
gin, beti gaztelezaz idatzi».

Sarri idatzi izan dedana.

Euskaldun diruduneri ta eus-
kaldun ikasieri begira egon ba-
litz euskera, illa zan aspaldi.

Itzeko askorik palta espadu
ere, amasa ba-du oraindik. Dau-
kan osasun kaxkara erriari zor
dio.

Ta, erri oni begiramen berezi
bat bear genioen denboran,
norbaizuk zigorra eman nai lio-
teke. Olakoxeak gera gu.

Ba-drudi Museon gordetzeko
izkuntza baten billa gabiltaza;
ba-drudi euskera biziak, erria-
ren aotan dabilen euskerak en-
barazu egiten digula.

BASARRI

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10 - Urrut. 17751 Etxekoak 22700

DONOSTIA

1.896 1.969
GIPUZKOA'KO PROBINTZI - ERATETXEA
(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru beartetan gure
«PRESTAMEN SERBITZARITZA»z (Servicio de Préstamos)
balla zaitze

Zure baserria erosteko edo obatzeko
Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obatzeko
Aberea —azienda— erosteko edo obatzeko
Baratzeko fruituak obatzeko
Jakindean jarri zaitze Donostia'ko gure
12 afizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

Enkuesta bildurgarri bat

Biziki interesgarria izan da bestaldeko «Eskualdun Gazteriak». Donapaleun egindako batzar nagusian azaldu duan enkuesta. Gazteen arteko azterpena arrosioari eginia izan da oso. Ta beldurgarriak dira azterpen orrek erakusten dizkigunak.

Beraz lumero batzuk, ondo baino obeto buruan artu ta ausnartu bear genituenak:

—1968-garrenean Bidasos andiko Euskalerrian kelditzen ziran gazteak onela banatuak zeuden: ogei urtetik bera: mutillak % 34, neskak % 33.

Ogei urtetik gora: mutillak % 21, neskak % 12.

Eunetik 67 gazte ogei urte baino gutxiagoak dira eta % 33 bakarrik ogei urtetik gorakoak. Onak auzo adierazten ditu. Bi zati oien arteko diferentzia emigrazioakoa da. Emigrazio ikaragarriak segitzen du bere ritmo nazkagarria gure ipar-aldeko Euskalerrian. Noiz arteralino?

Goragoko lumerotan ikusi degunez, ogei urtetik gorakoak gazteen artean, neska bat baizik ez da gelditzen bi mutillentzat. Neskak % 12 bai dira, ta mutillak % 21. Ia dobla beraz. Eta danok dakigu famili berriak sortzen ez dan bitartean, aurrik ere ez dula ikusiko Erriak.

Bestaldetik, beste lumero beldurgarri bat degu enkuesta ontan. Eskualdun Herrian gazteak eunetik 12 bakarrik dira. Bidasos andiko Euskalerrian adineko jendea bakarrik bizi da, beraz. Zarzak bakarrik osatzen dute, esate baterako. Ta au ez mendi tartean ta barrualdeko ibarretan. Baita kosta-aldean ere! Kosta-aldean fenomeno auzo berbera gertatzen da.

Beraz lumero beldurgarri batzuk: Baionako Eskola Teknikoak—goi mailakoa da eskola au—1.200 gazte ditu. Ta bertatik tekniko titulotik ateratzen diran gazteen artean, % 70 (ia lautik iur, alajain!) Euskalerriatik kanpora joaten dira lan bila. Eta Donibane Loizun-dik urtero urtero eun gazte iges joaten dira Herriatik kanpora. Geienak Paris-ingururata, noski.

Beraz Ipar Euskalerria guzua min bizi batek jotako erria da: gazteen emigrazioa.

Ta ori nola edo ala sendatu bear dan miña da. Bai orratik! Euskalerriak Euskalerri bezela irau bear badu gazteekin kontatu bear du, nai ta nalez.

MUNDUKOAK GERA

BAKARDADEA

Etse ederra da; benetan ederra eta bikaina. Eum leio, gutxienez, begi aundi batzuk bezela etseari josiak dauka alojaña.

Kunpoan, mendia; urrutira, itsasoa, aldamenaren aizea.

Barruan gizonak, emakumeak, mutillak, neskak, aurrak.

Oiek hospitalen dagozte; ni berriaz, bein jon izandun naiz. Itorra joateko gogorik ez neukan egun batean, denbora nurbait igaro bear, eta leku ortara joete erabaki nün.

(Zein jatorria naizen!)

Sartu eta bereala, gela batean; aur batzuk il-ilixilik. Zer esanik etzeukaten, zer irakurrik ere ez. Monja bat berarekin; ori zun gutzia; besterik ez. Aur abek etzeukaten, abenidetan, aiten eskutik ibiltzen diran aurak bezelako, traje edo soñekurik, apenas globo bat ere.

Ni aien aurrean bakarrik, zer egitekorik banekun pentsatu gabe ere, beste gela batean sartu nintzan.

Bai; tabernetan ikusten ditudan, gizon eta emakumeen pentsatzen negola, ezer esan bearrik ez dago. Gazteak berriaz nün dagozte?

Goiko gelan. Aparte, jakina.

Zeruko Argia

Zuzendaria:

ANTONIO ITURRIA
ASTIAZARAN

Naparroko-Kantauriko ta Aragoko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22. Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22. Telef. 26656

ARPIDE SARIA:

Urteko 190 Pta.
Atzerrian 265 ..

Aldez artu nel bada, galdetu.

AITA SANTUA

Gure Patroi aundiaren peza inguru egunetan ari naiz idatzen. Aita San Inazioak dakarrik gaia.

Aita Santuaren kontrako edo kontra antzeko artikulo eta komentario geiegi ari naiz irakurtzen denbora-aldi onetan.

Zomorri zapi beltza arpegitik kentzeko presa aundia zuten askok amorro biziz.

Aita Santuaren oarrak entzuteko etzeuden inundik eta eta antzik ere. Desapiyoa pranko irakurri degu.

Beste era bateko pentsakera zuan gure Patroi aundiak. Eta bere Aita Santuarekiko maitasuna, gaur ere, lareun urte ta gelaio pasatugatik, oraingotasm osoz agertzen zaigu.

Aita Inazio ber denbortan ere etzeuden danak Aita Santuarekin eta eta gutxiagorik. Gure Patria bai, eta oso-osorik gaiera. Bera ta beretarrak Aita Santuarekin bat-batean bear zutela erabaki bait zuan San Inazioak.

Bere Konpania fundatu ezkerotik lau Aita Santu ezagutu zituan San Inazioak. Danak etzitian izan oso alde, baiña berdin zitzaion. Bere Aita Santuarekiko maitasunak etzitan itzal-urrik ezagutu.

San Inazio erakusten digu Aita Santu batek itze-gin edo ugintzean, kontseju edo desio bat agertzean, ez bakarrik azaletz obeditu, baizik gure pentsakera ere Aita Santuarekin pare-parean bear degula izan.

Eliz aginteari noiz nola tokatzen zaion bear du era-

baki Aita Santu bakoitzak. Ardura diferentek ditut aldi bakoitzak.

Barren-barrena gaur sartuta zeukan auzo Aita San Inazioak.

Beraz, Aita Santuarekin bear degula aldi bakoitzean. Eta ez Aita Santu batekin bakarrik, baizik Aita Santu guzkiekin.

Aita Santu bakoitzari tokatzen zaio Elizari aldi bakoitzean dagozkion itzak esan ta entzun-araztia.

Guri berriz dagon Aita Santuari tokatzen zaigu obeditzea. Dagonari. Bizi dan Aita Santuari. Gaur bizi danari.

Eta biyarko gizonak biyaz izango dutenari. Biyaz eguneko ardurak diferentek izango bait dira.

Aita Santuak kontseju on batzuk emateko eskubiderik ez baldin badauka, zeinek du bada eskubide oriz?

Gure-gure degun Aita Arrupe, jesuiten jeneralak esan du oraindik orain Aita Santuari telebista: "Jesuitak beti obeditu diote Aita Santuari. Aurra ere feda bizi argitakoa mendetza izango da jesuitena. Aita Santuari aizen itza utziatz bizi".

Aita San Inaziok etzitan obeto esan al-izaterik izango. Berarenak dirudite itz argi eta gaur-gaurko oiek.

José de Arteche

ERRAZKERIA NAGUSI

Gauza ezaguna da «Euskal Ensalea» zeritzan euskaltzale-erakundeaz gertatu zana: erakundearen izena euskeraren lehen kontra asmatu zutela gure hizkuntza piztu eta sendotu nahiz mildu ziranek...

«Euskal Ensalea» bataiatu beharrea [ikus Azkue'n «Morfologia», 79 gn. horrialdea], «Euskal Ensalea» delitu zutela, beren egitekoari hasieratik oso kutsu itesia emanek.

Hau, dana dala, orain dala mende erdi bat gertatu zan; eta orduan, jakina denez, euskal pizkundea berriberria zan; eta sarritan hobea eta haundia zan nahikundea jakintza baino.

Geroztik, ordea, berriz gertatu dira horrelakoak. Gure euskal aldirak berri batek, esate baterako, «Arnas» dala ahaiztu. Txikiak omen... erderaz oso laloak diranetak! Nork ez luke ferra egingo «Unidad» irakurri beharrea, «Unidad» irakurritza?

Egun hauetan, hildo daban, oso gogoko dudun aldirak on batek humela auzteku du bere azken zenbakia: «Gureko pentsalarri bat». Alzirak haurko euskal kultura egiazki laguntzen du alde askotatik: eta akats hau aipatugatik ere, gutiz txalozten du hortan dagoen talde bikaina. Kontuz!

Baina, noiz irten bear ote dugu gure zuriakia-ohitura zur huntatik? Alkari lagundu bear diogu, alkar bultzatu bear dugu, alkarrekin lanegin bear dugu, alkar harturik jokatatu bear dugu. Zalatzarik ez. Bi de hortatixek, hain zuzen, gure okerrak zuzendu bear ditugu alkarren

laguntzaz; eta zuzentzekotan, adiskide gisa ezagutarazi bear.

Orain dala 50 urte «Ensalea» hori asmatzea barkagarri baldin bazan, 1969-an «pentsalarri» asmatzea barkatu-ezina zait. Euskaldun intelektualak (barkarrik!) gora begiratu nahi dute, eta munduko berri izan eta eman. Hau gutiz bidezkoa da. Baina euskaldun intelektualak, era berean, tresna duten mintzaira sakondu bear dute; eta ez dute egiten. «Pentsatu» berboak «pentsatze» dakar euskeraz, eta ez «pentsalarri» zelebre hori. Aski luke euskaltzale guzkiek Azkue'n «Morfologia» arretaz ikastea, eta horrelako bitxi-keriak ez litzazke gertatuko. Huna hemen Azkue'k orain dala 46 URTE idatzi zuena: «Lari' tiene por tema, como todos los sufijos de este grupo de agentes, UN NOM-BRE». Eta segidan, adibide gisa, 25 hitz ematen ditu: atxulari, muslari, auzulari, txistulari, zirtolari, eta abar. [Ikus «Morfologia», 78 gn. hor]. Mendiburu'k, euskal giharrari atxikiz, «berillari» dio «cronista» izateko. Eta danok esaten ditugu bertolari, segalarri eta arraulari. Zerrenda hau osorik emateko beharrik ez dago: euskerak beti erabili du horrela «lari» sufijoa. Alegia: izen bat hortu du beti hitz berriaren sustratzat, eta sekulan ere berbi bat. «Pentsalarri» hori, beraz, gure alfabetismoaren seme eta seinale da.

Ba dakit hortan edo bestek zer pentsa dezakean gure arazo huli buruz: «betiko leloak». Hau, ordea, geure iuskera eta irizkera utzi, eta azterriko problemak ez besterik aintzakotzat hartzea litzake. Gure problema hauek ere egiazkoak baitira; eta ez Frantzia'n edo Viet Nam'en

problema diranak bakarrik. Nork aipatu du, gainera, Hanol'ko gobernuak, Gargarril huntantxe, hiru erresuma-batzorde izendatu dituela, «Viet Nam»-ko literatura eta gramatika osatzeko, eta vietnamera idatzieren batasuna «ofizialki» burutzeko?

Euskaldun intelektual batek, nahi eta nahi ez, geure arazoetan finkatu bear ditut bere lanak; eta ez, dogmakarian, beste lekutako inportazioa hutsa eginez. Euskaldun intelektual batek eta frantses intelektual batek, gonbarazio batez, bi egoera desberdinetan ari diran ezker, bi iuskera eta bi problematika bear dituzte izan puntu askotan; eta ez bakar bat. Nondik nora bakar bat, hain zuzen?

Huntaz, ordea, ez bide dute batzuk deusik entzun nahi... Gure herriko «intelektual» izateko, ikusten denez, gure kultura bereziaren eta gure hizkuntzaren arloa alde batera utzi bear bide dira. Noren zerbitzutan hori? Hizkuntzari buruz «apokritismo» hori predikatzen dutenak, erderaz ari dira gehienetan! Eta euskeraz ari diralarik, azken ikasi duten mini-euskera harrezaz nahi digute mintzaira ikasi eta osotatz. Hau, berek eta guk ongi dakigularik, euskera ez dala inoliz izan ez kultura-hizkuntza eta ez erresuma-hizkuntza...

Hortan, kanpotarren iritziak eta kezak hartzen ditugu gure iritzi eta kezkatat; gure iritziaren eta kezken ORDEZ hobe esateko. Herri horietan ez baitago nazio-kultura aparturik. Gure intelektualak «Quebec»-era begiratu beharko lukeke maizago, eta Gales'era, eta Israel'era, eta Armenia, Ukraina, Finlandia'ra; eta ez dute egiten. Nahiago bide dute abstrazioen bidean barrena abiatu eta usteldu.

«Ez» esateko garaia heldu da. Gure intelektualak, nahi dan guzlez gain eta oinarri, geure herria ezagutu bear dute aurrenk; eta, ez badute txorimoloen jokoa egin nahi, geure gisara, geure egoeratik, geure hizkuntzaz ari izan bear dute. Gainerakoa euskal kulturaren etsalen ama irestea litzake.

Berriz ere aipatuko dut 1968-an Milan Kundera txekotar intelektuala eman zuten iritziak: «Ez dago ezer inportanteagorik gure herriarentzatko, bere kultura eta bere literaturaren garrantzia izan ala ez izan»-ekoa dala arras konturatzeko baino... XIX-gn. mendean, bere ala legin guziaz egin zituen gure herri bere nazio-kulturaren oinarriak ipintzeko: bigarren mailako irakaskuntzari hasi, eta enziklopedia bat mamitizariz... Noiz hasiko gu?

Gauko gure intelektualak, adiuntza huntako edonongo intelektualak bezelaxe, eginkizun pixu eta premiaz bat dute: gure kultura oinarritik beretik, eta euskera hutesz noski, eraki. Txekoslovakia'n, Finlandia'n, Flandes'en, Quebec'en, Katalunia'n, belaua oso batek eman du eginkizun hortan alai zuten guzua. Nun da gurea? Nork ez du agertzea nahi? Noiz iritzi ote gure betirako arloteratik, eta ausarki geure bideari lotuko eta jarraituko?

LARRASORO

EZKERRAK ETA ESKUBIAK

Gogozko ez zaigun idazpuru onetaz asten degu gure gaurko lanakoa. Izan ere inolaz ere ezin degu uleru batzu-batzen jokabidea, bi giza mailletan berezitu nahirik politika gintza, preziosoki bereziturik, gaiera.

Bi konzepto auzo izango dira, konzepto askoen artean, zalitxoan erabakitzeak ea nun auzten dan ezkerre ta nun bukatzen dan eskubia, edo zer dan ezker ta zer dan eskubi.

Len ere, gai onetaz, garbi aski mintzatu zan euskaldun bat, izen ordez eginkizak azaldu bear ziran uen berezi batean: «...bide ori segitzea eskubi izatea baldin ba-da, ni ezkerria naiz; eta ordez, beste ori ezkerria izatea baldin ba-da, eskubia naiz».

Asiera ta bukaerik gabeko ezker-eskubi itz auen naspila nabarmenitzeko milla gertaera ezagutzen ditugu gurean, guz eta nik, irakurle. Baina, batez ere, ozenkiago nabaitzen da au Frantze'ko politikagintzan. Partikulari ba-ditut beste aldean frantzez lagunak, oso ezker izan diranak, eta diranak, politikagintzan ta erlijio gauzetan ere, baiña De Gaulle baiña degaillatutakoak diranak. Eta egi partikularrak dirala ditomel, gogoratu arazi bearko diet ezkerreko politikak, eta derdiak ere, eman zitela aurrerabide ta gero iraupea jenerat frantzez sudurleuzari.

Politikagintza orren zeat bi zatitan banatzeko joera au, ez da gaurkoa. Baiña esan genezake Hitler egunkari indar geiago artu duela banatze onek: «Edo Okzidente edo Sorkalde: amerikanoa edo eruslitarra; komunista edo kapitalista; ezkerre edo eskubia; edo nere etsai...».

Emendixetik dator bakoitzak, bere xardiñaren az-

pian su-xingarria ipintzea. Emendixetik dator geren gogoko mitok sortu ta indar ematea.

Eta banatze nai ori zaarra dan eraberean, zaarra da ere mitok: «Natanalez eskerrekoa izan bear du batek, praktikoa izateko kultura, sozial, politika ta nazio-menderratuen mugimenduetan».

Eta askok, sinistu ere egiten dute. Eta beste askok, gizon eskolatuak gaiera, ez dakit sinistu, baiña derigorrez orrela bear-duela konbenzitze-lanetan ere bai jardu. Izparringi onetan Bretaila'ri buruz irakurritako au, adibidez: De Gaulle'n aurka «Bretailaren ikurriaren» zebiltzen, eta gehienak ezkerre ta sozialista gazteak ziran. Hauk bere manifestazioetan «internazionala» kantatzen zuten. De Gaulle'n aldekoak «konserbadoreak eta eskuindarrak ziran batek ere».

Gauzak argitzen, zertarako berriketan aritu? Zirt edo zart! Alako batean su-xingarrik xardiña erre bearrian gure beatzia erretzen ba-du, zer?

Danok bai-dakigu Bretaila'n abertzale eskubioak, bere tokian egon zirala, egon ziran bezela eun ta ogetazapi apazek De Gaulle'k errebitu zitzen eskaera egin ziotenean. Egon ziran bezela soil-soil bretoniar abertzale diranak:

Bretailarrak, flamenkoak, irlandarrak eta beste erri askoak erakusten digute ezkerrik, eskubi, sozialista, eta beste motak berez indarrak ez dutela abertzaletasun-iki ez ba-dute.

Baiña Bretaila'n, Flandes'en, Irlanda'n eta beste erri askoetan abertzaleen xardin ori, erre ezetik jan ere egingo lutekenak ba-dirala ez dezagun auztu.

«UXOLA»

MUNDU BIRIBILLA

UGANDA KO ELIZA

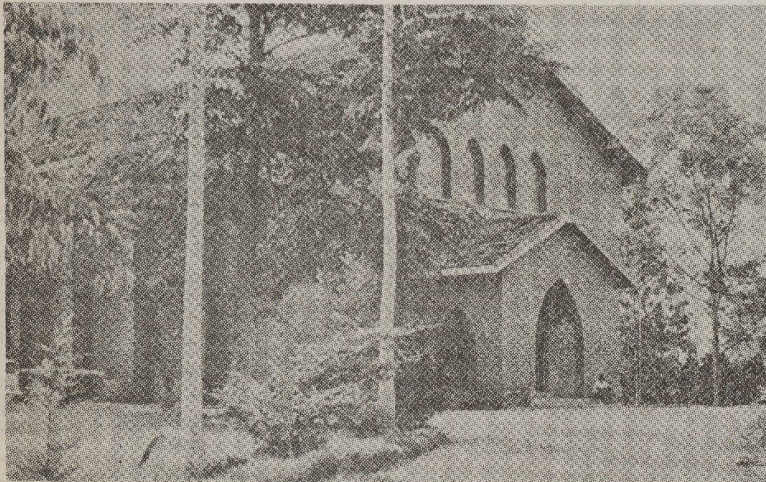
Stanley billakaria Ugandatik irten ezker, mixiolariak izan ziran europar bakarrak erri artan. 1875' garrenean anglikanoak (Church Missionary Society) eta 1877' garrenean katolikoa, Aita Zuriak iritzi ziran mixiolari. Afrika guztira jo zuten baino Ugandak berezitasun batzuek izan zitun kristautasunak, 42 kristau

1892 eta 1894'garren artean. Gaur bertan ere Ugandako erriak marka galanta darama, burruka onean. Ez dira alkar ondo ikusten, ez eta fiyatzan ere. Erlijio aldetik sortutako ezberdintasun oiek politika aldera ere jo zuten. Gaurko egunean beste lekuetan baino askoz geiago daude alkatuak, Ugandan, erlijioa ta po-

Kanpala uria ez da oso aundia ta orregatik 32 kardenal ta gotzai alkatuko dira (ez 500 lehenengo goratu zan bezela).

Ara emen Afrika-ko zazpi kardenalaren izenak eta exer-lekuak:

Lorenzo RUGAMBWA, Dar-es-Salaam (Tanzania).

Namugongo urian eraikitako eliz-nagusia. Luanga-ko Carlos santuari eskeinoa dago. Au izan bai-zan Ugandako martiri kementsuena.

martiri il bait ziran. Oietatik 22 Batkano il'go Batzar Nagusi bitartean aldareetara igoak izan ziran 1964' garren urriaren 14'an. Nolaz gertatu zan kristau-iltze ori?

Lenbiziko garaian errege edo kabaka pozik zegoen mixiolariaren lanekin. Baina andik urte gutxietara, errege-aldamenean ibiltzen ziran gizon musulman batzuek begi okerrekin ikusi zuten kristau izate ori ta erregearen burua aldatu egin zuten kristauren aurka, erriaren askatasunaren kontrarako zirala ta esanaz. Ortik jelo zan pazarraldia. Bi urte barru bal anglikano ta bai katolikoen aurka izugarritzko gorrotosortu ta iraun zun. Berreun edo irureun bat lagun il zituen.

Beste aldetik, beti izan oi da garrantzizkoa kristau kondaira ezagutze, katoliko ta protestante artean gertatutako borrokek. Izan ere, borroka oiek errian sakon sartu ziran bai eta guda-antza egitera iritxi ere

litika. Gaurko partidoak katolikoa edo protestanteak dira.

Ugandan lau milioi ta erdi kristau dira, ain zuzen, erriaren erdiak:

2.800.000 katoliko

1.700.000 protestante

32.000 ortodoxo

2.000.000 animista

800.000 musulman.

Berez, Ugandako kristautasuna Afrika-ko gogorrenetakoa da. Errian 810 apiril, 346 anal, 1.770 moja ta 4.455 katekista dira. Amabill eliz-barruti.

Pauli VI'garren aita santua Ugandara eliz eder bat bedelinkatza dagoa. Baina ez ortara bakarrik. Bera exeriko da mai-buruan, Afrika guztiko gotzaiak egingo duten batzar nagusian, Kanpala. Afrikako gotzai guztiauren batzar au Batkano-ko batzar nagusian sortua da. Ordu arte ez bait ziran alkatu gotzai oiek Afrikako kristau-berezitasunaren buruz lan egiteko.

Paulo ZOUNGRANA, Ugadugu (Alto-Volta).

Esteban SIDAROUSS, Alejandria (Ejipto) patriarka koptoa.

Leon DUVAL, Argel (Argelia).

Jose DUALA, Kinshasa (Congo-Kinshasa).

Jeronimo RAKOTOMALALA, Tananaribo (Madagaskar).

Owen McCANN, Cape Town (Ego-Afrika).

Aita santuak eta gotzai guzti oiek erabiliko duten gal lenbizikoa, kristautasun afrikatar baten sorrera izango da.

Leenago ere Paulo VI'garrenak osana du: «Eliz-amak errespeto osoan ikusten ditu afrikatar sena ta ezpiritua, oietek bait dira Ebanjelioa zabaltzeko erabilili bear diran erak. Afrikatar batek, kristau izateko, ez du bere nortasuna galdut bear, nortasun ori sakondu ta erabilili balizik».

GOIZ

PAULO VI'garrena. UGANDARA

Lenbiziko aldiz Aita Santu batek Afrikarako bidea artu dun garai ontan, Paulo VI'garrenak Uganda derizala erria aukeratu du. Aukera onen esan-nala ta joan-etorri onen garrantzia obeto ikusi ditzagun, itz bi idatziko ditugu erri onetaz.

ERRI ZAAR BATEN AZKENEKO ALDAKETAK

Afrikako erdi erdian, ekuadorko arrastoa arrapatzen dula, Tanzania ta Congo-Kinshasaren artean, Ugandak zortzi bat milioi biztanle ditu ta bere lurak Afrikako bete enaren artean daude kilometroko 35 biztanlekin). Ekonomi aldetik, gutxiag izan erriak lez dabil: 60.000 pesetako «renta per capita»; aberastasun lurrekoa (akeita, gozokia, arroza, tabakoa). Ortik ateratzen ditu euneko 90 salgaiak; lur-azpian ere baditu aberastasunak, baina atera gabe. Argi bere uretatik atera leiken tximistindarra Canadako baino aundiago da. Industria aldetik, jakina, asi ere egin al dira? Burnibide ta kaminioak gutxi. Ala ere, erriko uri negusitik —Kanpalatik— Momposako portura, badago bidea egina, bai autoerantzai, bai bultzitua Ingelesak, bere kolonizazio orduan Sordalek Afrikako Merkatu Batua jarri zuten martxan eta 1967 ezker Kenya, Tanzania ta Ugandak berritu egin dute.

KONDAIRA

1875'garren urtean, STANLEY-ek Eutopari ezagutu azi egin zion BUGANDA-ko erreinu. Au izango zan gero Ugandako aia. Bost gizaizti zituen erreinuk, indartsua, errege edo «kabaka» buru zuala. Ingelesen etorrak bere oztuposak ere izan zituan eta oraindik gogoan dauka erriak 1897' garrenean egin zan zalaparta kolonizadoreen kontra. Ingelesen oitira zan bezela («indirect rule» esaten dioten), erriko gizonen eskutian utzi zituzten erri-lan geienak eta ala gertatu zan Bugandako buru ziran gizonen indarra Ugandaraño irixtea.

1945'garrenean «self government» edo norberaren gobernu jarri zuten eta bide ontatik jarraituaz, 1961'garrengo epailean auteskundeak egin eta Londresek Konstituzioa ematera iritxi zan. Erriko askatasuna 1962'garrengo urriaren 9'an lortu zan, baino orduan bertan sortu zan bizi-bizi Bugandako askatasun-naia. Izan ere, Bugandako Mutesa erregea Ingelesterara erbesteratua izana zan, 1953-tik 1955-raio. Berak indar aundia eman zion erriari federazio bat bezela legea sortarazteko.

KEZKAK

Asi da, Uganda erri berria, federazio bezela, politika-munduan bere pausok ematen. Baina laister azalduko dira kezak. Ugandak partidori ez du. Ez partido asko, ezta ere partidu aundi bakar bat ere. Izan ere, ez izkuntz bakarra, Askatasun orduan iru zati azaldu ziran argi ta garbi:

U. P. C. (Uganda People's Congress), ordu arte oso txikia izana, Milton Obote buru zuala K. Y. (Kabaka Yekka), errege-aldeko zatia, gantarra, 68-ko 66 exer-leku bereak zituanak, Parlamentuon.

D. P. (Democratic Party), katolikoa, kristau-demokrata antzekoa, Beneditko Kiyemba buru zuala. Jaun au izan zan Lenbiziko Ministru 1962'garrean. Urte artan, berriz Milton Obote jauna izendatua izan zan lan ortarako. Parlamentuan bereak gizon gutxi zituala ta Kabaka Yekka-kin bat egin zuan. Bestaldekik, Mutesa II'garren kabakka Presidentea egin zuten. Baina naasketa dextenea sortu zan bereala, erregeak ez bait zun ondo argitzen zer zan Uganda-ko erriaren ona ta bere Bugandako erreinuarena... Ugandak etzekian, benetan, zer izan nai zun: monarkia, republika edo parlamentu-dun sistema.

AURRERAKUNTZA

Pixkanaka, Estadu batuaeren atzetik dijoa Uganda. Batua, republikanoa, presidente-duna. Federalismoa putzura joango da, baita Bugandak galduko badu ere.

K. Y.-ko gizonak gero ta geiago U. P. C.-ra joko dute. 1964'garrenean, U. P. C. izango da Parlamentuan exer-leku geienak artzen dituna ta orduan K. I.-koeri ostikoa jo ta jabe gelditzen da, bestaldean 10 lagun bakarrik dituala.

1966'garrenean, Milton Obote erriak kanpora zebillela, ezekoak ematen diote Parlamentuan. Bera ez da irutzen baizik altatzen, gogokeri bizi, gudariak eta polizia bere aldera botata. Konstituzioa berritu du eta urrengo urtean kabakka-kin aurrez aurre jartzen da. Obote-ren gudariak errege-etxean sartzen dira ta 3.000 lagun gertatzen dira illak. Erregea Londresera joaten da iges.

MILTON OBOTE

Jaun eta jabe, Obote-k Konstituzio berriaren bidez Uganda errepublika bezela jartzen du. Federazioa autsi ta erreinuk erriko zati bana bezela uzten ditu. Naiz Konstituzioak ez adierazi, partido batera joko du politika orrek.

BURUAUSTE NAGUSIAK

Politika aldetik, iru dira Ugandak gaurko egunean aurrean ikusten ditun buruausteak:

1. An bizi diran asiarrak.
2. Bugandako askatasun-naia.
3. Gudari-taldea.

Ugandan 50.000 indo-pakistani bizi dira. Oietzak esan oi da «Afrika-ko judeotarrak» dirala. Errian gutxi sartuak izan arren, ekonomiko aldetik zi-ralako Afrika-ra iges eginak dira ta orain, afrikanoak egin nai dituzte. Ingelesterara joatea ere galarazi egin zale 1968'garrengo lege baten bidez.

Buganda berriz kixkaltzen ari da eton gabe. 1966'garrena ezkerreko guda-giroa jarri diete, naiz sei ilabeterako bakarrik baimena izan lege ori jarraitzeko. Erria bere erregeekin dago ta edozein momentutan sortu leike benetako sua.

Uganda-ko politika gudari-taldearen mende dago. Ugandako gudariak ipar-aldekoak dira ta guztia, Milton Obote-ren erri aldekoak. Gudari-taldeak Obote uzten badu, galdua da.

Egia esan, Obote jaunak alde batetik beldurra ematen du ta bestetik segurtzia.

Berez neutralista da baita ere kapitalismoaren eta komunismoaren aurka dagona. Bere ametsa, erri aundi bat sortzea, berek luken erri aundi bat, noski. Erriak berriz ez du ezer asko maite.

J. A.

Landola-erramintak — Lan-tresna guzietarikoak. — Galtzairu kalibratuak. — Leunketa gaiak.

F ERRETERIA U NZETA

EIBAR. Apartado 18. Ibarrezcruz, 14

Urrutizkiña 71.000

ONDO BADABILL
Otsein DA

ETXeko-Andre: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilili beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu eros!

JABON LAGARTO, garbiketarako jabol bakarra

Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena,

JABON LAGARTO!

ESTABLECIMIENTOS

ayestaran

DONOSTIA

FERRETERIA

ELECTRODOMESTICOS

RAILITE

BURNI-SALGAIK

ETXERAKO ELEKTRO-TRESNAK

LEGEZKO ZABALTXAILEA

Urbietan, 25 - Urrut. 26787 - 26788

Urbietan, 27 - Urrut. 26788 - 26787

Aldacone, 4 - Urrut. 15123 - 28566

RIKARDO ETXEAN GIZONA

Nolakoa zan Rikardo etxean?
Askok eta askok jakin naiko dute.

—Etxetik kanpora hainbeste lan egindako ume hura, nolakoa zan etxean?

—Horra, bada. Etxetik kanpora langille bazan-ta, etxean langileago. Bere Ekonomika-Estudio-saios gainera, bere Alfabetatze-lanetarako prestakizunak, eta bere «ZERUKO ARGIRAKO» betiko bi edo iru artikuloak. Besteak beste. Beti lanean.

Hori bai: beti ere hortarako inor molestatu gabe. Ixil-ixilik, bera bere gisa. Eten gabe.

Amalika bider, haren eskribitzeko makinaren tiki-taka azkarra entzunik nago ni, aren nerearen aldameneko gelatik: edozain ordutan; egun argiz, edo «gasean-gaberdi», aren makinaren eten-gabeko tiki-taka ots azkar hura...

Baifian bai bait zekian, seme onari dagokion bezala —lana bukatutakoan, edo betiko lanez aspertutakoan— salto bitan sukaldara jexi eta amarekin itz-asperatu bat egiaz egoten ere... amaren pozkerri, ta bere buru neketuaren aringarri...

Otordu-garaian, maiean gure Rikardo, beti bere puntuan, inor berari itxetoten euki gabe. Aldiz ixil, aldiz iztan. Bein ere ez, ordea, hark, maiean jakinduri-jardunik. Semideskin beti broma, beti alai...

Baifian Rikardo-ren bizitzan, neretzako ordurik ezin haztuena —gure Berrozpeko Elizan jaunartzen ikusten nuenez gait— beti ere beste egunoroko ordu bat izaten zan: etxeiko oitura zaharreko Errosario-ordua: ilunabarriko, afal-aurreko Errosario Santuaren ordua.

Hartarako dela entzun bezain laister, lan danak bertan behera utzita, an jexitiko zan gure mutila, salto bitan berriz ere, bere gelatik sukaldara, han mutur batetik bestera, joan-etorri, joan-etorri, «Agurmaria eta Agurmaria» gurekin batean —utzitako lanaz distraitu-antzean— esan eta esatera...

Hoi-etxek dira, nere baitan, bein ere azutzeke gogoan eukiko ditudan, Rikardo-ren, etxeok oroitzenak: haren eten-gabeko makinaren tiki-takakoa, eta aren Errosario Santua esateko, sukaldetan batetik besterako ibilli distraituta...

Eta... ezin degula sinistu, berriz ere, noiz-nai, hemen, gure artean ikusi behar ez degunik... Ezin sinistu.

LEKUONATAR MANUEL

RIKARDO ETA KULTURA

Eskema-gisa, apunte batzuk bakarrik eman nahi ditut. Luzatu eta horobildu litezke. Baina gaur eta hemen egin ditut.

Rikardok euskal kultura gertutik egutzen zuan. Hortan ibiliaren esperientzi jakingarria zeramikan. Eta Rikardorentzat, kultura ez zan bere burua edo azaltzeko bide errez bat. Eginkizun eta betebeharrak bat zan, hori bai. Ez dut dudarik.

Euskal kulturak hiltzoria gaititu zezan, jakintza-planifikatzen bat eskatzen zuan. Planifikazio bat, arrisku galgarri baterik gure kultura behin betirako libratzeko: espontaneismo, alegia. Eta espontaneismoa zer dan, programa baten arabera lan egiten ez danean, norik ez dakit?

Euskal kultura, Rikardorentzat, aurrelaria izanen da, ez du bestela aurrerapiderik. Ez du irizti txoro bat, ez eta snobzalekeria bat. Zergatik, bada, aurrelaria? Hara: konserbatzea baino gehiago hortzea, ez-tuguna bilatzea, beste kultura nautien maila iriste, dalako gure lehen arazoa. Lehengoaren gain nola ez, baina gero gauzatzeko lanabes egokia hizkuntza bat ez baldin badugu egiten, orduan hizkuntza horrek ez du ogeigarren mendean bizitzeko eskubiderik. Printzipio oro-

kara dana, gure Herria ekurtzeak bidartu egiten gaituela ematen du. Baina burua lurpean ezkatutaz, arazoko ezin ditezke usa. Horregatik zerabilkian Rikardok eskuarte-ko kultura-lana.

Kulturalismoaren arriskua ere ezaguna zitzaien. Honen aurka didaktismoaren harmak hartu zituen. Bi adibide soilki jarraitzen: JAKIN 35-eko Marcuseri buruzko bere "Eguzkialdeko nize hoiek" eta urteetan zeramikan alfabetatze-kanpainan hori nola esplikatu ditzeko bestela?

Alfabetatzea aipatzean, ezin dugu ahaztu ekinntza honen sustraiak. Jakintza-infrastruktura, esan nahi dut. Maiz mintzatu ginen honiez. Gure artean, alfabetatzeak eta ikastola aritzen dute batez ere infra-estruktura hori. Eta hain zuzen intelektul baten lana Herrian ezur-mamitu zedin, alfabetatzeari ekin zion buri eta bihotz Kikardok. Ba dakigu lanbide honian egile eta eragile horrek alorria bera izan zaila.

Bukatzeko. Nik daramakidan lanak ez dakit zenbat balio dezaken. (zan ez?) Rikardok asko lagundu zidala aitortu nahi dut.

JOAN MARI TORREALDAY

Gure Rikardo zana gazte urduriztat hartzen zuten batzuek, besterik ez. Baina Rikardo gizon osoa eta heldua zan, benetako. Arazo, egiaz esan dezakegu herriaren batean holako gizonak ez direla agertzen, behin edo behin besterik.

Laburra izan bada ere, bere bizia ekarri onak eta sasoiak izan zituen ta, Rikardoren izena urte askotan maitasinez oroitu koa Euskalerrian.

Adimen indartsua ta argia zan Rikardorena, eta argidura hau sail askotan azaltzen zan. Aspaldi honetan, izan ere, matematika ikasitzaian laguntzen nion nik. Butzutan harriturik gelditzen nintzen bere "poder de síntesis" egiztaztean. Teoria bat agertzen zue-nean, oinarriak eta elburuak erakusten zituen asieratik, argi izugarrikin. Oso gutxi daude, matematika ikaslearen artean, horrela egin ahal dutenak. Matematika zaila handia izan ahal zitekan, izan nahi okero. Baina berak, laneroak ez, gizonak eta gizariek maitatzen zituen batez ere.

Bi kualitate zituen, gazte maitagarri egiten zutenak, garbitasuna eta prestutasuna edo eskuzabaltasuna alegia.

Garbia zan gure Rikardo. Poza eman zuen berekin har-emank izateak. Beraren atsegin eta irabaziak ez ziran inoiz sartzen bere asmoetan. Bestaldetik langile izugarria genuen, ezin sinistekoa. Herriaren alde ekitoko beti prest.

Arazo herri bat agertzen zanean bere buruaz ahazten zan eta berehala lanean zenuten.

Erlijio sailean oso gizon serioa zan, uste dudanez. Bere kezak, egiazkoak eta sakonak ziran. Azaleko erlijioa, mitoak eta sasi irudipenak iguin zitazkion.

Benetan, egiazko Jainkoaren bila zebilen beti, begi ta bihotz garbitik.

Jainkoak berak, misteriozko Jainko Horrek, hartu digu. Gurea baino zoriotsuagoa da orain gure Rikardo lastanaren izpiritu.

CARLOS SANTAMARIA

Rikardo Arregi pentsalaria Bere lanak eta berari buruzkoak

Gaurko pentsalari bibaina, gazte egialari baiosa, euskal kulturaren erakurza eta bere etorkizunari lekot ekitzinta osoa emanaz zijoana hil zaigu: Rikardo Arregi.

Baina gure herriarekin ez-ezik munduko problema eta kezketarik egunean egungoa ausnartuz bizi zan gazte kementsua. Oraindik tinta freskoa nabari dute munduko problemaz ZERUKO ARGIA-ren Herriak eta gizonak eta JAKIN-en Marcuseri buruzko Eguzkialdeko haize hoiek... izeneko salakera.

Munduek berakin azaltzen duen molde eta uste zaharrak aztertu ta berritzeko egarria agiri duen ordu honetan, hauen arduras kezkatu bizi zan gure gaztea. Zeren, era gutietako konzetuen errebisioa eskizten dan egunetan, hain kezkatu zena ezin zitekan lo egon. Bere aburua mugildu zituen gizararen gorren mailako pentsamenteratik. Bere-ko, amalika krisi garaitu beharra izan zuen, zentzuen eta bihotzez, ausarti, argiaren bila. Zentzu bakanez, jakin-min sakonez eta kontzientzia garbiz. Erroik aztertu ere, bere pentsamena gazte askoren gure arretu zuen honak, izan ere, amalika garteren bideak irli zituan gure alorrean.

Bere izatez honela zelarik, uste gabeko heriotzaren mugan sufrimenterik izan ez bazuan ere, bizitza zehar antiz sufritu beharra tokatu zi-

tziaion. Euskaltzaleoi aspaldiko egorek ematen digun suiritza espiritueltik aparte, uste zaharrek herri-tzean, hainbeste aldiz, argi bila, bere konzetu bideak hautsi beharrean arkitu zan; eta gizonarentzat zer sufrimendu handiagorik?

Baina, beste batzuek idatziko dituzte bere gorenmenak, eta bere zentzuna hain praktikoa zanez, bere erakusbideei jarraituz, une honetan, egintza bidezko zenbait proposamendu egin nahi nituzke bere gogoari leialki erantzuteko.

Rikardo zanak ohorerik handienak merezi ditu. Bere izakerekin ados letorkean omena. Bere nortasuna onduen erakusten duena, bere lana izaki, eta gazte askoren ikasbidera-ko biltzea komeni zaigu. Alde bate-rik bere lanak eta pentsaerak aztertu niftuena, eta bestalde idatzia-zen bilduma osoa:

1) Saiakerazko liburu bat bere bizitza laburki emanez, peridismu ekinntza, pentsalari bezala jarraitu zuen eboluzioa, euskera eta euskal kulturari buruzko litzialik, politika internazionalaz zituen irizpideak, euskal alfabetatze lanen asmo eta eragintza, eta abar, zehatz-zehatz estudiatuko dituen saiakeraz homitutako bilduma. Bere idatzian eta hitzaldiak lekuko. Lan hau, behar bada, berak hainbeste saiakera argitara zituan JAKIN-en zenbaki bere-zi batean eman ditek.

2) Bere lan guzien bilduma argitatzea, lehenengotik azkenera, bere ekinntza eta pentsamenera gorra-behera argi agertzeko. Bere bizitzan, gazte askorentzat bide iriztiala izan dalarik, bere hiltzuko-eragile izaten jarrai badi. Hemen sartu ditezka zenbait hitzaldi eta lan argitara gabeak, baldin argitara gaberik bada. Lan argitaratuak, gehienak, badakigu Zeruko Argia eta JAKIN-en dituala eta biltzea ezta hain nekeza izanen. Lanok, bere ordena kronologikoan galez sailka jarriaz; esate baterako: Nazio arteko unea, Herriak eta gizonak, Saiakerak (hemen, JAKIN-en argitaratuak behin-behinean), Euskal kulturari buruz (zenbait hitzaldi, lan eta artikulu bere-zi) eta, bukaeran, Orotarik, gainerako ondakinak bilduko dituen saila.

Honela, lanok, lekio bikaina izango lirake gazteen artean ekinntza suspertzeko. Izan ere, beste inor bai eta hain urte gutxian hainbeste lan egin duenik? Norik pentsa hogetasi urterako horren beste lan burutu zitekonik? Har dezagun barne-gogoz egin dezakeanaren isplu.

Holako zenbait oinarri harturik, JAKIN taldeak edo batzorde bat jarri behar luke antolamenterako. Bere lanok aurkeztea, bere herrian omeneko jaldiari bat eratzea ere bai, gure artean bere gogoak bizirik iraun dezan.

JUAN SAN MARTIN

Euska Alfabetatzea Rikardo gabe

«Euskal Alfabetatzea» umezurtz gelditu da. Euskaldun guziki bezala, dolu ezkilaren soinu latzak mantu beltz ixil batez estali gaitu gu ere, Rikardo-ren zuzendaritzapean ari ginen alfabetatzaileok.

Euskaldunak alfabetatu. «Izan ere, zertarako balio dezake zenbait euskaldunak euskerazko idazlan mamituek egiteak, baldin Herriak bereganatzen ez badu kultura-ekinntza hori?» — esan ohi zuten.

«Gure Herrian kultura-infrastruktura bat moldatu behar dugu».

Eta ari ginen.

Herrialdetako ordezkariak eta berak zuzentzen zuen Donostia-ko batzordeak bi Biltzar Nagusi egin genituen: Donostian eta Eibar-en. Beroietan Euskal Alfabetatzearen Araudi probisional antz eman zan.

Bizkaia ta Gipuzkoako zenbait herrian alfabetatze kanpañak egin dira aurtan.

Orain dela bi ilabete Donostian, lokal bat alkitatu genduen... (algebra, bestelako diru faltaz, oraingo Arregitarrek ordaintzen zutelarik). Propagandarako materiala, karpeta, artiboak... hantxe ditugu. Bulego Koordinatzailearen egoitza hantxe ari ginen antolaten. Hau dena, noski, Rikardo-ko gogotsu ta sendo zuzentzen zuelarik eta A. Irigaray jaunak Euskaltzaindiaren babesa ofiziala ekitzen zuelarik.

Asmorik sendoenak datorren urterako genituen: diru laguntzarik lorzen bagenduen, propaganda bideak sendotu ta gehitu: irratsioak, paskiñak, esku-papera,

festibalak... Herrialde bakoitzean alfabetatzaile sail berriak eratu. Bigarren mailako alfabetatze ekinntzi baterako testo berriak aukeratu ta inprimatu... ta. «Gailurreraino iritxi behar gaituk», esaten zuen Rikardo-k. Orain hutsune ikaragarri bat, lehen lema trinkoa zegoen hartan.

Lehenengo ostraleko arratsalde eguzkitua bai arratsalde iluna. Andoain-en bido ginen edo ta beren bizilekuan gelditu ziren euskaldun askoren barrunbe-itan esan-ezin-halako pena. Baitan, pena hontan su-traiturik, baita asmo irmo bat ere: «Hik landutako alo-rean jarraituko diagu guk ere, Rikardo, nola eta hala».

Euskal Alfabetatzea alor hontako hildo nagusi bat da.

Guri, Euskal-Herri guztiko alfabetatzaileori, dagoki-gu hortan jarraitzea.

Datorren urteak zinez «gaillura irixterainokoa» behar du izan. Hortarako bideak denon artean talatu behar: Euskaltzaindia, Herrialdetako ordezkariak, Donostia-ko taldea, edo guztietako laguntzaileak.

Eginkizun hau burutan ateratzea da Rikardo-ri egin dezaiokegun omenaldirik onena, besteak beste. Rikardo-ri omena eta gure Herriari sarbitzua: haren nahia ta honen ona bai baiziren, ez bi.

Izan bakigu bere gomuta samina indar eta arnas. Agur, Rikardo «joan zatzaizkigu lurretik, baiña ez gogotik, eta ez bihotzetik».

ZENBAIT LAGUNEK

NAFARROA

B A Z T A N

BESTAK

Aurten arizkundarrek berri-ko bestak bi egunez aintzinatu dituzte eta hola eginez Sanjuanak igandarekin ari ziren. San Juan mezperagokoan lehenbiziko eguna, arratsaldeko seietan aitzolariak eta bertsolariak. Aitzolariak ari ziren Latasa eta Altzibiet arizkundarra buruz buru, bakoitxak zortzina kanaridiko onhor moztu beharrak zituztela biek batean asi ta lan guzia zenik lasterrago egin. Altzibiet'ek zortzi onhorrak etzanta eta Latasa'k bi onhor etzanta eta gaierako selak zutik. Lehenbiziko bi egurretan berdin-tsu ibili ziren bainan lan erditsuko Latasa'k abantaila puska bat hartu zauken eta zortzi onhorrak erdibitu zituen, Altzibiet'ek bere zapiagarre-na oraindik ankitzekoa zaukelarik. Latasa onbildarra azkar dago, zutikato onhor hietan berak eginkako lan hura ez dezake ala segur ifior berdindu, horrek ofizioa ongi dago badu adrendue eta kuraia ta indarra ere etzeta falta. Arizkundarrak ere naikoa egin zuten bere lana akiz-tzeaz, mutillak badaki lanen hai bai-nen holako probetako behar luke obeki prestatu eta segur gara bere burua ongi zaintzen baluke, bigar-ren mallako edozein aitzolariak atka-kaldi ederra emango liokela. Aitzo-larien ondotik Bertsolariak ari zu-zen eta auen kantaldia denen go-kokoa izandu zen. Lasarte ta Laz-kaio-Txiki bertsolari famatuak izan gintuen Arizkun'go besta hontan.

Bigarren egunean lasterkariak izan gintuen, ofiez nor-lehenka eta sei kilometroko bidean. Lasterketa huntan sei mutiko baxtandar ariza-nak dira eta Soule arizkundarrak irabazi, bigarren Inbuluzakea elizon-darra sartu zelarik. Aurten San Juan eguna besta irugarrena zen. Goizean Meza Nausi ederra eta ge-ro meza erran da ondoan eta oitu-ri yarralkiz urteroko mutil-dantza. Aurten bizikleta lasterketa ere egin dute eta hortan bizikletari gizeak bakarrik arizanak dire (Juvencil deitutaokak) «Pirripita kursa» hunek 55 kilometro zuten, amabortz mu-tiko gazte ari izan direlarik hoi-arten Eujenio Maritorea Arizkun'go Antxonekoa. Lasterketa Lizarra'ko gazte batak irabazi zuten eta Ma-ritorena irugarren sartu zen. Etza-go gaizki. Zorionak. Arratsaldean «Elkartasuna» pilota lekuan, bipar-tida yokatu zituzten. Lehenbizikoa palatatz, Txatxin ta Habans elizon-darrak, arizkundar Arriada anaien kontra. Partida arras atakatu izan-du zen, eta adoste aunitz egin ta ondoan elizondarrak irabaztela. Ge-ro esku-huska ari ziren, Agerre ta

Etxandi erratzuarrak, Txopereña igantziarra eta Elizalde etxalararra-ren kontra. Partida aski exkaxa eta erratzuarrak galtzale.

Eguraldi txarra aurtego Sanjuanetan, lehenbiziko ta bigarrenegun euri yautsi ahal, beharrik dantza ta yostetako legor ederra daukatela.

«Orquesta Alegria» koak eta Mau-rizio Txistulariak bestak ongi alai-tu dituzte eta gazte yendea ederki yostatu da.

Erratzu, Almandoz ta Doneztebe'ko herriek ere beren bestak ospatu dituzte eta beti bezala naiko soñua, yostetak eta yendea alegea. Mere-zi du aipatzea Erratzu'n eginikako bertsolariak besta. Hortan arizanak di-re, Xalbador eta Mattin gure bertsola-ri maitagarriak eta hoi-ten kantaldi-ak beti bezala arras gustagarriak izan ziren, bertso yostakinek bi ko-bliuenak. Zer irri-jatakat egin ote zituzten yendeak, hoi-ten ateraldiak bazuten gatz ta piper.

Almandoztarrek ere bestak eder-ki pasatu dituzte. Irugarren egunean «San Blas» delituko lekuan herriko gazte ta ezkondu guziek elkarturik, bazkari eder bat egin zuten eta erran beharrik etzago han bazela umorea irri ta kantua nalgabe gu-ziak alde batera utzirik.

BERTSOLARIAK

Iabete hunen 20 ean, Santio ain-tzineko igandean, bertsolariak besta eder bat egin dugun Elizondo'n.

Iriarte deitzen den frontoian eta arratsaldeko seietan ari ziran: Uza-pide, Xalbador, Mattin ta Lazkao-Txiki. Euskal-Herriko bertsolari ho-berenenak. Bertsolari festa hauek mai-tagarriak izaten dira, batez ere era-bili beharrik diren galak egokiak eta yendearen eta gure koblarien gogokoak balin badira.

DANTZARIAK

Santioko bestetan bertze ikusga-ri polit bat ere badugu. Santio iru-garrenean (27 eta igandea) Euskal-Herriko dantzariak Xapelgoa izanen dugu. Dantza laxoa zeniek obeki dantzatu. Sari onak izanen dire eta Txapelketa hortan ari beharrik dira Gipuzkoa eta Bizkaiko dantzari-ko hoberenak, Nafartarrak eta mugaz-berztaldekoekin bat eginik. Dantza-ri xapelgo hauek arrakasta aundia izaten dute eta badugu uste egun hortan ere mundu bat yende bildu-ko dela Elizondo'n. Dantzatu nai dituztenak eman ditzatela beren ize-nak Elizondo'ko alkateari. Igaz eta aintzineko urtean ere xapelgo hau bera egin zuten eta orduan ere dan-tzariaren arteko zeln-gehiagoketa ho-rrek errekitse aundia izan zuten.

M. IZETA

rudi - Uztaik,
Antze - Margo Gaik,
Buzfin - Lan Herrikoak.

KVTX

18 Julio Enparantza, 12
Urrutizkña 11 9 58

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta ora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

S O R A L U Z E

GAZTEDI MEZA

Gure erriko gaztediak antolatuta, Luis Donearen omenean izan dituzten jayaldien tartean, itzaldi, gau-dantza ta, Gaztedi Meza izan zuten Jorralaren 22'an.

Meza ondoren era guzietako iritziak entzun gendu-zan. Ez gaudela oraindik gertuak Meza abek entzuteko, batzuek. Ez dagoala ondo musika tresna oyek elizan sartzea, ta abar, bestek.

Gure aldetik, asko ederretsi zaigula ta oso Meza ederra iritzi zaigula esan bear. Ta orretaz gañera, me-zatan ikusi zan gaztedi talde eder ura, aspaldian ez degula ikusi. Mota guzietako gazteak alkarturik eliza osoa bete zuten. Noiz ikusi degu elizan ainbeste gazte batera? Ez aspaldian. Zer gertatu da? Gauz orrek zer-bait esan nai duala, alegia, norbait gazteen artean la-nean ari dala ta ori aspaldian ez degu ikusi. Ba da gu-re errin norbait landu bearra.

ERRIKO JAYAK

Aurki ditugu berriz ere gure erriko jai nagusiak: Santa Ana ta Andramariak.

Santanetako jayak «Allegro» Bazkunak antolatzen di-tu, ta oso ederki gañera. Ikusi deguez bazkun ortako bazkideak gogor ari dira lanean.

Aurtengo tanborradan beste eredu-jator (persona-je) bat agertu nai dute ta jendea jakitean egon dedin, ona emen nor dan:

Orain gizaldi ta erdi inguru, jaun trebetsu batzuek bizi omen ziran gure errian; beren jakinduri ta leiatasu-na lanean gorenzgo mallara jasozten alegindu ta izen-buru su artzen zutenak «Maestro Examinador de Ar-mas».

Gaur egunean oso jende gutxiak dakite Maixu oyen

KARAKATE

II FESTIVALES DE ESPAÑA

TOLOSA - n

EGITARAU A

- Garillak 30. Asierako Pregoia. Federiko Sopena jaunak.
eta «Antonio y sus ballets».
- Garillak 31. «ANTONIO Y SUS BALLETS».
- Dagonillak 1. «EUSKAL ABESTIEN I SARIKETA ABESBATZAEANTZAT».
- Dagonillak 2. «EUSKAL ABESTIEN I SARIKETA ABESBATZAEANTZAT».
- Dagonillak 3. Madril-eko ZARZUELA ANTZOKINO ELKARTE TITULARRA». - GURIDI-ren «EL CASERIO».
- Dagonillak 4. BARCELONA IRIBURUKO ANTZERKI NAZIONALAREN ELKARTEA. - CER-VANTES-en «PEDRO DE URDEMALAS».
- Antolatzailea: Tolosa-ko CENTRO DE INICIATIVAS Y TURISMO.
- Babestzailea: Ministerio de Información y Turismo. GIPUZKOAKO DIPUTAZIOA TOLOSA-KO AIUNTAMENTUA.
- Txartelen salmenta: LEIDOR ZINEAN. TOLOSA DONOSTI-KO C. A. T.-en. OLANO TA MADRID BARRETAN. ORDIZIA

BIZKAIA

GETXO

Urkiola'n ie oetamar urtetan aba-de egoniko Mendibe Jaunaren erlotz-gomutakia artu dot.

Aixkide onak izan ginen biok, ni, naz eta itsastarra, sarritan igon izan naz anga aixe garbiaz apur ba-ritzautera. Eta antxe egin ginen biok lagun andi. Arrezkero beti izan dogu artuemon andia biok.

Igezko «Urriñetan» ikusi neban azkenengo bidar. Berbaldi eder batzuek egin ginduzan eta antxe itsa-sorako egunak yatorazan da, azke-nengoz bostekua estutu neuntzan. Ordurako gexorik ebillan baña ene-ban usteko eriotza orren ariñ eto-rriko yakonik.

Artubarría dotan gomutaki onek auxe dino: «Urkiolan ogetamar ur-tez zintzokiro bete ebazan bere eginblar aztunak eta bertan itxi dauku betiko lorratza; aldare na-gosia, organu ederra, ex-voto deri-txan eleiztxua, zelaiko gurutzidea eta parrokia izatia».

Iurrun bat egin dot aurten be-an, bederatiurruneko azken egu-nak. Aita Zubilaga'ren zortzi berba-dil entzun nebazan, danak sinime-naren ganian eginak, eta ederto eto-rri yatazan zortzirik. Ezin ukatu dot, ordia, Mendibe zanaren utsunia as-ko sentidu dotela. Orren gizon zoli ta biotzuna zan, izan be, eta.

¿Zorion betikuan bego Urkiola'ko zaindari on-on ainbat urtez izaniko Joan Mendibe Barrenetxea abade jaun agurgarria!

Y. B.

"APOLO" ZOZKETA NAGUSIA

70.000 PEZETA SARITAN, ETA ZURE EROSKETA...

UTSEAN!!

Zozketa eta Eskribau aurrean.

Abuztuaren 15'garrenean

Entzun probintzikuok! Montaketa eta zure etxera eramatea eztegu kobratzen.

Erosi zure erredizak ORAIN...

Amuebladora COMERCIAL HISPANIA

Moraza 3 ta 14'an - DONOSTIA'N

San Marcial, 12'an - IRUN'EN

ERREDIZIA ERAKUSTEGI NAGUSIA

IGANDE TA JAI - EGUNETAN! etatik 7'etara irikia, Moraza, 3'an

DONOSTIA

ZUMARRAGA

GURE ARTZAIA

Adierazi genduen eran, Garagarrilaren 28'an, gure Gotzai agurgarriak, egin du artzai sarrera. Ez da izan nola naikoa gure erriak egin dion arrera. Eliz-gizon ta agintariak nairoki artu dute erdian. Une onan ez diru aserre barrutiko ardiak. Andre Mari-ren seme on bezela agertu du nala, ikertalditxo, bat egiteko antzifeko gure Amari. Artzaiari jarraituz erriak onan dio bala. Gure Eliz-buru onan ikusten, bere begiz, Euskal-erriko ba salizen Katedralean onenbeste ertl-an arrian eta zu-rean. Eman du bere begiekin lur-rean. Utzirik bere egintza, onekin, erredu ederra, jarraitu bea-rean. Asperu ezinik onenbeste ederga-lurrekin. oarturik beste egin bear batzuekin. artu du, bidea, ikusi nai-rik erriak gordetzen dituen ederga-llu batzuek. Bide zabala zear, jira ta bira, amaren magalean jarriak dauka begiak.

Eskatuaz amari, bere menpeko aldekoa zeruratzeko bearen zai- kon argiak.

OPARI SAGARATZE

Arratseko zortzirak inguruan, Go- tzalaki asten ditu otoltzak liburuan.

Gogo onez, gure erria artzaia-rean inguruan. Ametsa, jainkoaren ain- tza buruan. Itzaldi garaian, adieraz- ten digu itz garbiz, Eliza bidez Kris- to dagola gure erdian. Jarraitzen du esanaz; Pedro da linaria, ta Pau- lo VI, argia, auen esanak jarraituz, jokasra garbia! — Zorionekoa tx- a-lupa onan batesten dan ardia. Len- dabilziko Kristau aroan, artu zuten, Oparia (moza) illobi gañean egite- ko; gauro egunean Elizak ez du oitira au galdu, orregatik gaur, gu- re Gotzai jaunak, gantzu duen al- dare onan arkitzen dira, Deun eta Dona, askoren gorputz ondoak; guztien izena alpatzea luze egingo litzake. Loyola'ko aita San Inazio eta Xabier'ko Franzisko, Elorrio'ko Ba- lentin, ta Loizabatar Martin, Jainko- ren aintzarik aundienak emen arkitzen dira elkartuak. Gure Gotzai jaunak, gorputzondo (reliki) auen gañean eskeñi du oparia, eta egu- nora gauza bere egingo dute gure apaiz argiak. AZKARRAGA

GIPUZKOA

LEGORRETA

ERRIOJATIK JIRA ETA BUELTA

Hauek, ustez behintzat, ondo ira- kurri zuten Artetxe jaunaren idaz- lana, eta zer moduz zetorkien edo ikusteko egin zuten Erriojara jira ta buelta. Praidien ardoak ongi probaturik eta herrietako bodega zuloak gutxiago ez, gogoramen be- rezi bat ekarri behar zuela eta, ekar- ri zuten ekarri bazuen ere, lau ga- rrafi ardoz beteak ekarri zituzten.

MAIZTERTZA

Noizik eta behin, sumatzen da herrian hola-halako joera bereziren bat. Azken denbora hauetan nabar- mendu dana etxegintza izan da. Ez da, ordea, etxerik jasotzen, erosle- rik ikusten ez bada. Azken aldi ho- netan, erosleak ez dira jende gaz- tea, edo ezkonberria izan gehiena. Gehiena edadeko jendea izan da, lehen maizter bizi ziranak. Asko baita ere. Etxezarreta-ren barrioan bizi ziranak, eta gogoia eduki be- har dugu, hauen maizter ordainketa oso gutxi zala, maizter zirala ager- tzeiko itxura bat, besterik gabe.

Guztiori zaigu gogoko eskuarte- an behar ditugun gauzen jabe izatea. Jateko eta jateko eskale ibiltzea ondo ikusten ez dugun bezala, no- laz ikusiko dugu ondo, jan eta lo, bizi geran tokia, guziok behar du- gun etxe hori besterena izatea... Herriak hitz gutxi egiten du, he- rriak egin egiten du, eta bere pau- soak eman. Herriaren etorkizunaz pentsatzean, gogoan izan behar di- tugu txiki baina esan nahi haundiko joera hauek. Luna beharrezkoa da, jateko ere bai. Gizonak batetik bes- tera ibiltzeari utzi zionetik, etxea ere bizi-eko lehenengo beharretan sartzen da. Ondo iruditzen al za- zute hainbatek eta hainbatek hain- bat urte ezkongai pasatzea heuren jorنالarekin etxe bat bereganatu ezin dutelako? Baserriak atzeratu- rik dandela diogu eta zein da ego- era horren arrazoiak? bat maiz- tertza besterik? Etorkizunari begi- ra, guztien erabakia lortzeko bideak egin ditugun, bakoitza be- re etxean, etxea bakoitzarena eta baztertu betirako hileroko errenta gorrotagarri hori, nahiz eta txikia izan, Gizonaren eskubideetan sar- tuko da norberak etxe bat izatea, eta ez hori bakarrik, norbera etxe- aren jabe izatea ere bai, hala ez?

ALFABETATZE LANA

Gure herriko honetan behintzat orantxe bukatuko dira alfabetatze klaseak. Gurasok ari dira eta gaz- tetroekin Ustalarren erdi aldean bukatzeko asmoa dago. Datorren urterako, datorren ikasturako zer- bait pentsatzen hasi beharko da.

PATXIKO-ENEA

Entzun dugu, eta egia dala uste dut, Aiumentuek erosi dio Jo- veari Patxi-ko-eneko lan mutura. Denok dakigu irteera txarra dala, eta oraingo honetan behintzat bi- deak egiten ari dala Aiumentua irteera hobetzeko, eta konponbie- rik honenetakoa da. Auki ikusiko ote dugul!

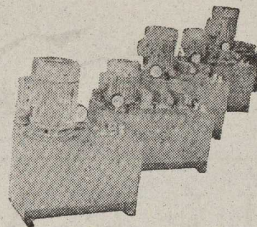
DANETIK ZERBAIT

Prodema eta Etezarreta landolak (3.200 eta 5.000 pta.) laguntza eman dute diruz Parroki-Kastolako hau- rentzat, eta bereiziki Udako-lebe- tara joango diran laguntzeko. Bes- te batean agertuko ditut jao diran- nak eta hil diranak, dato interesga- rria baita hauxe herriaren pobla- zioa edo biztanlehen gorabehera ikus- teko. Zai gande oraindik, Euskal- zai- diak argitaratu behar duan hize- giari, eta ez legoke gaizki, besterik ez bada, politikatu ataraztea, edo gauro inprentak hainbeste alper- tu al dira ba...

MUTIL-ZAHAR

OLI-UREZKO ERAIKINAK
Grupos de accionamiento
oleo-hidráulicos

OLIO-INDAR SAILLA
Departamento
HIDRAULICO

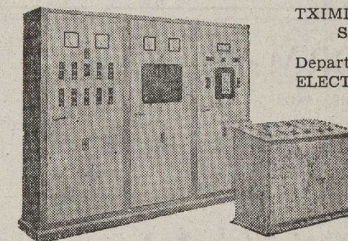

GARBE-LAHMEYER.
WUPPERTAL-
ALEMANIA'ko
Etxearen banaketa ta
teknika laguntza.

Goimendi - Automatismos

DONOSTIA (HERRERA)
Lantegi ta landolak: Jolastokieta
Urrut. 5.3840 (3 linea) ta 51860
ERAKUSKETA: P.º de Colón. 3-bis.
Urrut. 23456.

TXIMIST-INDAR
SAILLA
Departamento
ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO
TRESNAGINTZA
Aparatos de maniobra, distribución y control.

"ONGI ETORRI"

JATORDUAK ETA GELAK

Urrut.: 69 11 97
BILLABONA — Gipuzkoa

ALBIZU ETXEA

OINETAKOAK

EIZE, ARRANTZA TA KIROLETAKO SALGAIK
Urrut.: 69 12 07
BILLABONA - ZIZURKIL
(GIPUZKOA)

"aranburu" ardoak

TXIT EDERRAK ETA GOXOAK

Santiago kalea — Urrutizkifia: 69 13 24
BILLABONA — (Gipuzkoa)

S E S M A

SUPERMERCADO — SALMENTA GARAIA — JATEKO BIKAINAK,
ETXERA ERAMANAK — EDARI BIZIAK — TXERRIKI - LUKAINAK
GAZTAIAK

BILLABONA - ZIZURKIL (Gipuzkoa)

ERAMAN - EKARRIAK

BELDARRAIN

Urrutizkifia: 69 12 09

ZIZURKIL — (Gipuzkoa)

ERNIO

ARGAZKIDAZKETA EDO FOTOLITOAK

OFFSET'EN BERRITUAK ETA NOLANAIKO IDAZ - LANAK

Legarreta'ko bidea — Urrutizkifia: 69 12 34
BILLABONA — (Gipuzkoa)

LEKEITIO

"Aurtengo neguan sortu da Lekeitio'ko errian Gaztedi Club, kirol eta jakintza aurrera erateko. Lenengo asieran eginda denpora onan ostiko jokoaren erriko sariketa bat, ligande guztietan goiz eta arratsaldean onda- rean eta Larrotz'ko zelain izan dira jokaldiak. Txapelketa orretan jokatu dabe 6 talde, aurretatik izen dira lenengo Amaika bat taldekuak, bigarren Denok Laguneta irugarren Erosoli.

Aurtengo Kepe deunaren jaietan Gaztedi Club orrek antolatdu du jai batzuk udaletxearen baimenagaz egitarau obia eginagaz, jai onek izen di- ra: erriko txistularien ibillera, dantza solteko erakusketak, itxasoz tifin ariñeketak, soka-tira'ko sariketa, unxi edo koneju arrapatzea, estropadak sin gan eta abar. Gabeko erromerian egin zan zari banatzea, sariak ugari egozan danentzako, ze erriko baltzu batzuk emon ebezen. Gizatza ona ta jente azkoaz egin dira jaiak eta Gaztedi Club orain euki daben saio onezag uste dogu erriko zaindarien Andolii deunaren jaietan egingo dabela azkoz be gelago. Aurrera ba Gaztedi club ta erriko arazoak aurrera zuzen doro- azen gaziak.

Kepa deunaren jaiak igaro eskero gure arrentzalesk juten dira itxasoak ebagitera atunaren billa, orain lenngotan urrunera Galiz alderantz, gero- go onaz urreratuteko, gure pozik aundiena izango litzake uda azkenera arte araiña gantzea erabiliko baleukite, ia liortarrok be marmitako ta atun erria ugari jaten dogun patrikerari beratz askorik egin barik.

ANTERON

FUNCOR, S.C.I.

BENETAKO BASERRITARRAK BEAR DITUTZEN
MAKINAK

BIRRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

EUROPA'KO AUERRALDEUNIK ONENAK,
AMENGO NEKAZARIENTZAT.

ADI TA OROI EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya, 114

BILLABONA

AGURRA

Berriro erriko festak urbil ditugu, ta alaitsu ospatzeko asmoetan gera.

Esan digutenez, jai-aldi politak antolatu dituzte erriko batzar-kideak, ta gazte taldeen artean. Idi apustu —pelota partidu— konzietoak —abeslariak— ta dantzari ta abar. Urtero beze-la jendetza ugari etorriko zaigu.

Izan ere, alako erreztasunak dauzkaqu alde batetik bestera aldatzeko... Beraz, erriko biztanle guziet zoriotsu ta osansuntsu jolastu zaitezela opa dizutet.

Erriko-seme, adiskide, ta gure artera inguratzen zeraten guziet ongi etorri!

URBIDE

"ORMAZABAL"

OINETAKOAK ETA ELEKTRO-TRESNAK

Nueva, 26

Urrut: 69 13 68

BILLABONA

Gipuzkoa

"Aranzabi" jatetxea

Urrut: 69 12 22

AMASA (BILLABONA)

MEKANIKO LANTEGI LAGUNTZAILLEAK

J. M. JAUREGI

MAKINA BEREZIGINTZA

Elbarrena Auzoa

BILLABONA-ZIZURKIL

Urrut: 69 13 13

Gipuzkoa

"SUGA" PENTSUAK

Ganadu-zale; ganaduari kendu nai badiozu irabazia, «SUGA» eman bear diozu. Ez artu izen au: «SUGA». Gipuzkoa ta Naparroa'n banatzaile Billabonako:

AMANTZI SESMA ARTOLAZABAL

"LOS CHICOS"

ARRANDEGIA

ATXAGA TA BENGOTXEA

Santiago, 4
BILLABONA

Urrut: 69 13 66
Gipuzkoa

"IZKIÑA" JATETXEA

OGI - ARTEKOTAN BEREZIA

AKEITA — JATORDUAK

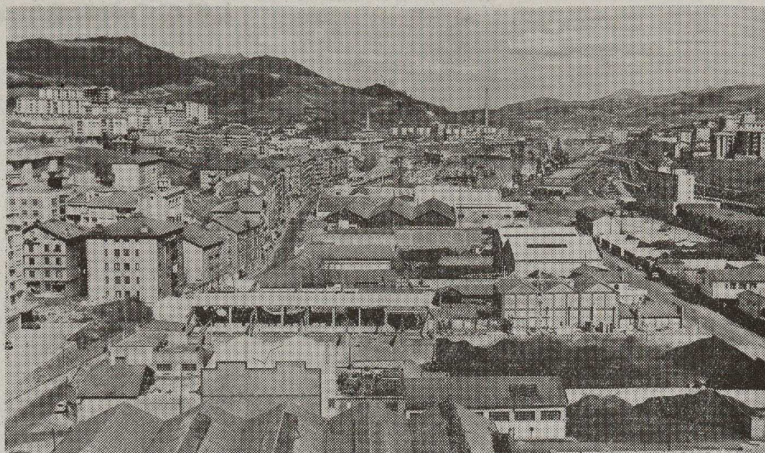
BILLABONA — (Gipuzkoa)

SESMA'TAR JOXE

TORLOJU - LEGUNDUAK ETA ZATZAK — ERA GUZJETARIKOAK — EGITAMU ARAUZ EGIÑAK, ALTZAIURU TA BURNIKIETAN

Urrutizkiña: 69 12 86

BILLABONA - ZIZURKIL (Gipuzkoa)

Erreboteko Jokua ta Billabonako "Mankua"

— 1 —

Larogēta lau urte ortxe sartu zan Billabona'ra ezin esan dan bezelakoxe pitxi politen bolara jostalluaren maxu mankua izen-goitiya ontara oso-osoko jokalaria burutikan ohetara txapeldun zala jauna'k deituta joan zan Zeruetara

— 2 —

Sendi txiroko aurtxo apala txanponikan zuanian bere eltxetxora korri ta korri plazatikan zuzenian

pillotan nekez galduko zuan irabazi gelenian inork etzuan arez joka nai ona lgarri zutenian diru askoren jabe egintzan gero sasoiu zanian

— 3 —

Garai artako onen-onena Eibar'ko txikiya zan mankuak rretatu zuanian arek baietz pozik esan, lgande batez jokatu zuten biyak Atotxa'ko plaza'n berrogei ta amar tantora zintzo an arro'kerikan etzan bost tantoz yayo irabazi zion naiz beso bakarra izan.

— 4 —

Milla zortzireun larogei ta sei garren urteko urrillez jantzi ziraren bat gerri gorritz bestea berriz urdinez duro zillarra buruz goi bota dardarral eutsi eziñez Eibar'tikan diru asko zan ogei bosteri egiñez kosta aldetikan gero etxera amalka.... joantzan oñez.

— 5 —

Onera berriz duro batekin joan zanek ekarri amar oiek etziran aiek bezela etxera etorri mar-mar, irrintzi luze ta deadarka gora.... gure beso bakari galtzen danian negargurea irabaztean ler da par ez len bakarrik bai orain ere jokuak gauz ori dakar.

— 6 —

Bertako seme Pedro zana zan ta Yarra'tarretakua beso bakarra zalako denak deitzen zioten mankua xexto motxeko pelotariya etzan nolanaikua Gipuzkoa'ko txapel-dunari txapela kendutakua ura zan arriz zana egin da plazarako modukue.

— 7 —

Bankuak il da erdi negarrez gaur alton diranak nunai mundu aldiya motxa izan zuan gizaraxoak ori bai lur eman zioteneko goiza ez da aztuko nolana ingi oi eta denda ta beste guziak egin zuten jai ontaz naikoa gaur esaten det nola zitzaion ari nai.

"ALAS" S. L.

ELEKTROMEKANIKO MAKINAGINTZA

Abiada gutxitzekoak

Urrutizkiña: 69 11 24

BILLABONA - ZIZURKIL (Gipuzkoa)

JAUREGIBERRI

LANTEGIAK

ERANTSIKETA ELASTIKU TA ORZDUNAK
NEURKETA ZEATZETARAKO ORTZ-TAILAKETA

Urrutizkiña: 69 12 18

BILLABONA - ZIZURKIL (Gipuzkoa)

"ARRASTOA" LANTEGIAK

ARDAZGINTZA EDO MANDRINADORA LANETAN BEREZIA

«Altari esker» Etxea - Elbarrena Auzoa

Urrutizkiña: 69 13 32

ZIZURKIL — (Gipuzkoa)

B I L L A B O N A

AMASA-MENDI'KO IRAUN SUGEA

Orain berrogei ta bost urte inguru, Amasa-mendin iraun sugea (dragón) ikusi zutela, norbaltzuek zabaldu zuten, baserriar ta kalekoen artean. Batzuek sinistu —beste batzuek ez— Bañan zer gertare... urrun-xamar aldendu bear zutenak beren belar salletara, gaudu bazka biltzera, etziran ausartzen alde aietara inguratzen. Baita eiztariak ere, beldur kutsatu ziran, bada-ez-bada... gañera, aldiz-aldi, entzuten omen ziran alako ziztu otsak, ta baita ere tiroak, iraun-sugea uxatu ta aldentzeko asmoan (?) Urte artan garo ta belar asko gelditu omen zan ebaki gabe. Nola nai ere, orretaz kanpora, kalte aundirik egin zuanik ez gendun jakin. Bakarrik, urte orretan, gure eiztarien saietsetik zintzilik etorri bear zuten ainbat galeper, beste aldera jun zirala. Geroztik, ez iraun-sugerik azaldu ere.

“Mankoa” jokabidea

Entzuten degun ez, orain irurogei ta amar urte diralarik, gure erreboteko pelotariak, jokaldi bat egin omen zuten Bida, soz aruzko Sara'tarren aurka, Sara'n jokatzeko. Billabona'ko taldea-Beloki (bi anai) Ayestarran (bi anai) ta «Mankoa» (Pedro Yarzal). Saratarren aldetik «Txillar»-Otarre, ta beste iru aaztu zaizkigunak.

Billabona'tarrekin erriko pelotazale batzuek jun omen ziran partidua ikustera.

Partidua asi ta berealaxe, Sa-

ra'tarrak iru joku ta utsa. Izan ere, plaza luzea izan Sara'koa, ta gureak miretsi omen zuten, asieran.

Ez omen giro ango jendeakin. Onela deitzen omen zuten Txillar dugu, pelotarien buru! Pelotariekin jun ziran Billabona'tarrak naiko beldur ziran noski... ta onela deitzen zioten «Mankoa'ari». ¡Pedro! noiz asi bear dek? Ta «Mankoa'ak»... ¡Dirurik baldizute mutilak...! ¡Joka dituzutenak! ta biderako ere ez atera konturik...

URBIDE

Ramon Arriaran, S. L.

ERDOI - EZIÑEKO ALTZAIRU - LANAK TORLOJUGINTZA
MEKANIKU LANTEGIA

Urrutizkiñak: 69 11 19 ta 69 13 03

B I L L A B O N A — (Gipuzkoa)

TXIMIST - INDARREZKO LANTEGIAK

“ARGI-ETXE”

Bobinatzeak - Industri-eraketak - Berezgintzak makiña - tresnetan
Konponketak - Etzoletako ta kanpoko argi-¡pintzeak e. t...

Tximist - Indar aundi ta txikiko salgaiak

Elbarrena Auzoa — Urrutizkiña: 69 12 62

B I L L A B O N A - ZIZURKIL (Gipuzkoa)

KEMEN, s. l.

MEKANIKO LANTEGIAK - EGITAMU - ARAUZ EGIÑIKAKO ZATIAK

Agaitz Auzoa — Urrutizkiña: 69 12 55

B I L L A B O N A — (Gipuzkoa)

MEKANIKO LANTEGIAK

UGARLETA

Carretera General - km. 21 — Urrut.: 69 11 04

B I L L A B O N A

Gipuzkoa

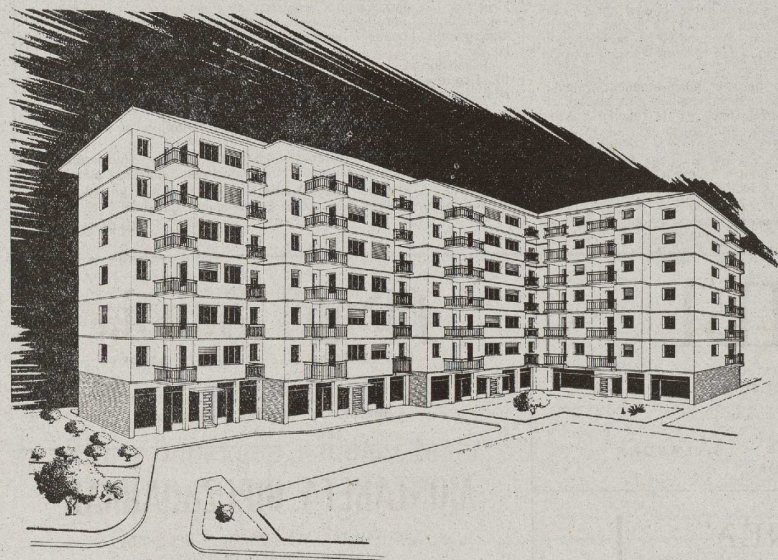
FRANTZIZKO ITXASO

SASKI - NASKI SALMENTA

Nueva, 34

Urrutizkiña: 69 11 76

B I L L A B O N A — (Gipuzkoa)

INOA, S. L.

ZIZURKILL'EN, IRUN - MADRID'KO BITXABALETIK 150 METRORA TA
GELDOKITIK 40 METROTARA

ETXE OSOA PAMILI GUZIENTAKO!!!

Eskribauaren lan bakar-bidez: ETXE - BIZITZA TA
BE - ALDEA

395.000'00 pezetan eta errenta neurtuarekin!!!

Etxe - bizitza be - alderik gabe: 330.000'00 edo

320.000'00 pezetan

Etxe - bizitza ta beia:

395.000'00 edo

385.000'00 pezetan

Baldintza - mugarik gabe!!

Bakoitzean baldintza bereziekin

57/68 arauzko tratua eta GIPUZKOA'KO KUTXA PROBINTZIALAREN DIRU-
LAGUNTZAZ BABESTUAK

B I L L A B O N A

BILLABONA

LAU TOLOSAR ESKALADAN ILLAK

CARLOS EDUARDO ENERSEN

JOSE MARI PECINA AZANZA

ANGEL ETXEDONA EIZAGIRRE

RAMON ORTIZ ARANZASTI

aristegi

IRARKOLA - LANAK
PAPER - ESKURAKETAK
LIBURU - JOSTEAK
IRARKETA - PAPERAK
BILTZEKO PAPERAK

Urrutizkiña: 69 11 03

BILLABONA - ZIZUR KIL (Gipuzkoa)

"Laskibar" Jatetxea

EUSKAL-SUKALDE AUERAKOAK
Nun-naiko janariak-Bar amerikarra
Gela zabalak-Baiñu ta berogarriak.
Inguru ta lorategi zoragarria
Carretera General Hendaya-Madrid

Urrut.: 69 11 84

IRURA-TOLOSA-Gipuzkoa

Iru Aldeta

JATETXEA

Urrutizkiña: 69 12 97

BILLABONA — (Gipuzkoa)

Kirola ez da burruka bat baizik. Gizona, eguneroko burrukan, noraino iritxi ditek asmo batez eta sakrifizio batez jeltzen da-nean, erakusten digu.

Kirol guziak, artu nai izan ba-dute indar, gizon batzuen sakrifizio bear izandu dute. Orobat mendizaleatasuna, ta bere seme dan eskalada kirolak.

Gaur, ikusirik Euskal Errian mendizaleatasunak duan indarra, ez gora jabetzen batzuen-batzuek nekaldu ziralako dela, guri erakustearren mendirako bidea.

Tolosa'n ere, gaur mendirako zaletasun aundi bat nabaitzen da. Orain, mendiratzek ibilkariei atsegin ba-damale, eskaladore ta edur-zalei ez gutxiago. Baiñan Kirol auek bizi al izateko norbaitzuek ereiten zuten mendiarren biotzean bere asmo zintzoaren azia. Batikpat, eskaladoreak.

Gure gazte denboran eskalada gutxi ezagutzen zan, gure lurralde ontan. Bestela ez giñan joango, joan giñan bezela Tolosa'k «Mendirik-Mendi» elkarteak eratutako txangoan, 1930, gko. Uztaila'n Belaitous batera, Grand Fache batera ta beste inguruetako mendiatar sokarik gabe, eskalatzeke tramankulu gabe, gaur ibiltzen diran tresnik gabe.

Baiñan alare eskalatzeke gogoa bazan. 1928 garren urtean eza-gutuko zuan Tolosa'k lenengo gaztea eskaladan iltzen. Carlos Eduardo Enersen (Tolosa, F. C.) noruegotarra berez, baiñan gure errian azi ta ezia, libeltzaren 21'gko. atsalde batean, 18 urteekin, beste tresnik ez bere atzaparrak baiñu, Uzturre mendiko altzetena gaindu nairik amildu egin zan ta il bere lagun zan Manuel Tolosa Amilibian begien aurrean.

Ondoren, eskaladaren teknika gero ta aurreratuagoa azalduko zan. Gaztedia ez zan ikarutzen, gazteak gol-maillak arrapatu nai zituan, ta eskaladan teknika ikasten joango zan, ta teknika ikasten zijoan bezela trebeago ta ausartuago egiten zijoan. Orreila, 1953 Uztaila'ren 15'gnea, Jose Maria Pefia Azanza'ren (Tolosa, F. C.) eriotzaz jakingo genuen. Pecia, Elgoibar'en jaioa zan 1915-20'gnea. Aurtzaroa Oiarzun'en egin zuan, baiñan Tolosa'n mendizaleu zan ta bere irakatsaldiak egin ere Eskolapiotetan, gero Zaragoza'n farmazia egiteko.

Mont Blanc, Alpe, tan il zan, ekaitz batek astinduta. Berarekin

il ziran ere Eñrike Bacigalupe, Karlos Ugartetxe ta Manuel Yanke Be-goña, bilbotar mendizaleak.

Be-ditugu bi illak. Baiñan alperrik gaztei arrixku itza aiatu. Tek-nikan obegotzen joan ziran. Eskaladak gero ta zaillagoak eta meri-to aundiagokoak egiten ziran!

Irugarrenez illa Anjel Etxadona Eizagirre (Alpino Uzturre) gerta-tu zan. Ez zuan olakorik uste izan 1966 libeltza'ren 30'garren goiz artan orrelako eriotz arkitu bear zuanik, baiñan an, Nappar'ko Uso Arkaitzean, Etxauri erria aurrean zutela amilduko zan, ta eriotz ar-kitu. Orduko une latza ez zaiote bereala aaztuko eskalada lagun zi-tuan Etxeberria tar Felix. Lasa tar Benito, Oñano tar Aingeru eta Mendikute tar Lukas, mendizale tolosarre.

Mendizaleoi, azkeneko naigabea, Asturias'ko Naranjo de Bulnes' tik etorri zitzaigun. Aurtengo Otsaila'ren 2'gnea zan. Mendizale biotz guziak larritu giñan Ramon Ortiz Aranzasti (Oargui) tolosa-rra jakin genuenean, altzetenetik zintzilik zegoalarik izotztuta: Eta ez zegoen errex amiltokirik ateratzen. Alek egun larriarik Mendizale ziranak eta ez ziranak naigabe berdiñaz anaitu giñan! Eta aizenik, naiko lan ta estuasunez, Ortiz tolosarra bere 25 urteekin libratua izan zan, bere lagun Patxi Berrio donostiara ere, au baiñan mendiai zion maitasunak erdi-tolosar egin zuana.

Alare eskalada ez da inoiz ilko. Eskalada izango da kirol arrixku audienetako bat, baiñan baita ere ba-da desinteresatuena. Oraingo kirol askotan diruarengatik mugitzen diranean, eskaladoreak asko eskeintzen du, bere barruko poza bakarrik irabaztearren. Txaluen to-klan mendiko ixiltasun paregabeke izugarri ura bakarrik nabaitu-ko du.

Eskaladoreak, lore-igolari baten antzekoak dira. Mendien ormeta-tik, altzetenetik poliki-poliki gorantz djoaz'an ta emen korporu be-rriak, gol-arnas usaidun lore txanbeliñaz pinportatzen.

Ezerk ez dio ajolarik. Ez dio ajolarik Eriotz makurra, maltzur zain-du ta itxoiten ba-dio bere sega beltzarekin, zerurañu igo nai duan landare gaztea, zuztarretik, zain-zalñetik ebakitzeke.

Lore txanbeliñak, altzetenetik amiltzerakoan, obetoago ereiten dute beren az-hiriña bere azpian, lore-pinport uzta oparotsua emanik.

Geienetan, Eriotz'ri beldur gabe lore-igolariak, lora berriak, az-kenean, gallur-gallurra bere laztan gol-ussidunez gainduko dute.

«UXOLA»

LEIBI

MEKANIKO LANTEGIAK
EGITAMU-ARAUZ EGINAK

Bordatxo Etxea - Amasa'ko Bidean

Urrut.: 69 11 65

— GIPUZKOA

BILLABONA

"PASUS-ENEA" BAR — JATETXEA

BATAIO TA EZKONTZA JATORDUAK

BILLABONA - ZIZURKIL (Gipuzkoa)

MDigel Zabala

ERREMENTARIA — SOLDAKETA - LANAK

B.º Elbarrena

BILLABONA - ZIZURKIL (Gipuzkoa)

MONTAKETA GIPUZKOARRAK

MONTAKETAK ETA EDOZER KONPONKETA
ARROBIETARAKO BEREZIAK

Nueva, 54

Urrutizkiña: 69 12 42

BILLABONA — (Gipuzkoa)

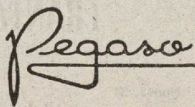

Talleres LECUONA

J. Lecuona Sarasola

BERRIAK, SALMENTA, BAIKUNTZAK, OLIOZTEAK,
KONPONKETAK... LANGILLE ARTARAKOAK.

C/. General, Km. 21 — Urrutizkiña: 691339
BILLABONA — (Gipuzkoa)

CITROËN

TRINTXERPE

ITXASOKO AIZEAK

Trintxerperako itxasoak garrantzi aundia daukara ezin ukatu. Itxasoan edo itxasotik bizi diranak millaka asko bait dira.

Zortzi bat mila gizon dira Pasayako itxas-ontzietan lana egiten dutenak. Era askotako ontziak daude.

Bakallo-ontziak. — Geienak bikoteak dira, biñaka lana egiten dutenak. Iru edo lau illabeterako Terranobako uretara joaten diranak. Bikote asko daude. Auetan lau mila inguru gizon ibiltzen dira.

Aurten ez dabilta oso konforme, bakallo merkatuak geldi aldia bait du. Txikiak ez dira saltzen, aundiak ekarri bear eta... ortarako egun geiago egon bear ur aietan. Baita ere lan geiago txikiak putzura botatzen. Dirua berri... gutxiago toneladako jasotzen dutelako. Bakallua gazituta ekartzen dute.

Beste lau mila gizon dabilta arrai «prexkua» ekartzen duten barkuetan. Klase askotako ontziak daude, orregatik gizonen bizimodua ere ez da berdina. Batzuek aste baterako ateratzen dira, beste batzuek 15 egunerako. Badira illabete osoa itxasoan egiten dutenak. Batzuek bikoteak dira, besteak bere sarea arrastutzen dute.

Nun arrantza egiten dute? Batzuek, gertuan, Prantziko itxas-ertzean. Auek aste bat egiten dute itxasoan. Beste batzuek, Gran Sole deritzaien sallean, Irlanda azpian. Badira lau egun baño geiagoko bidea egiten dutenak. Hebridas deritzaien isletara joaten diranak. Auek illabete osoa egoten dira itxasoan. Geienean iru ontzi izaten dira: bi arrantzan eta irugarrena bidean edo legorrekoko opor aldi.

Orain dala gutxi izan naiz auetako ontzi batean eta nere begiz ikusi det gizon auen bizimodua. Gogorren egiten dana, bakardadea da. Munduko berriek ez dago. Kartela dirudi. Eta... illero iru egun bakarrik munduko berri jakiteko. Legorrekoko gizonak ogeita amar egunegun egiten dutena, auek iru egunegun.

Egfun gutxiak berdiñak dira. An ez dago iganderik. Sartzeo eta ateratzeko gusnak bakarrik kontuan artzen dira.

Berez lana ez da gogorra. Ori bai, egaldi txarrak, askotan, gogortu egiten du. Orain, udaran, egun luzea dago. Gure barkuan goizeko bostetan sarea urera botatzen zan. Ordurako ordubeteko lana zamakitenak baziran. Gabaz berri, amar ta erdietan uretik ateratzen zan. Gero arrai bere lekuan jarri ta gau erdian lotara. Gabaz ez baña egunez izaten da denbora lo egiteko.

Beste barkuetako lana, au da, bakarka dabiltanena gogorragoa omen da. Geiagotan sarea urera bota eta atera egiten dalako. Baita ere arrai klase geiago etortzen dalako.

Legorrekoko jendeak ez dakigu zenbat kosta dan jaten degun arrai. Benetan maitagarriak era onetan, pamilu eta lagunetatik urrut, bi zia igarotzen duten itxas-gizonak.

A. M.

TRINTXERPE-KO GAZTE BATEKIN

—Eta orain 50 bat urte zenbat bizilagun zitun?

Ba, kontu egizu, sei bat baserri zitula eta gaur egunean indutriz josia dagon kai ingurua, itxas ertzeko arkaitzez beterik zegola.

—Zeintzuk iruditzen zaizkitzu Trintxerpeko auzantzen izan diran pekatuak aundienak?

—Trintxerpek, Euskalerni guziak bezela, batere zuzendu gabeko jende etorreraren ondoren izan dit.

—Zertan nabarmentzen da zuzenketa palta au imigrazioa dala-ta?

—Erria, eratu gabe jaio da: etxe pilak, kontratatik nai zitun bezela egiñak eta ez erriaren onari zegokionez. Eta jakina, ondoren sortu dira arazoak: argiarenak dirala, urantzako erreten palta, Parroki arazoak eta abar. Zer esanik ez, ume-ri begira egin bearreko diran jolasotki eta abarri begiratzeko badiogu. Bestealde itimigrazioak sortu oi dituan kultura arazoak.

—Arazo larri aueri erantzun bat emateko ze bide derizkitzu jatorre-na?

—Etorri diran ainbat kanpotarrek lore-berritu dezatela kultura erriko bat, gaur bizi diren lurrari dago-kion egituraz.

—Eta nundik bizi da Trintxerpeko jendea?

—Geienak itxasotik eta itxasotik sortu oi diran lan-tokietan. Beste sail aundi bat burnigintzatik bizi dira.

—Gaztedia langintza auetako gertutzeko eskolarik bai al-da?

—Orain asi berria dan «Itxasoko Arrantza Ikastola» bat eta jende asko joan oi da «D. Basko» eta «Al-tzako» Ofizio Ikastoletara. Baita ere Donosti'ko Ikastetxetara Batxilerra ikastera.

—Bañan, auek orrela, ari al dira erlirtartzen Trintxerpera etorriak?

—Galizitik etorriak, pixkana, erlirtartzen ari dira. Eta zer esanik ez auen semeeri buruz.

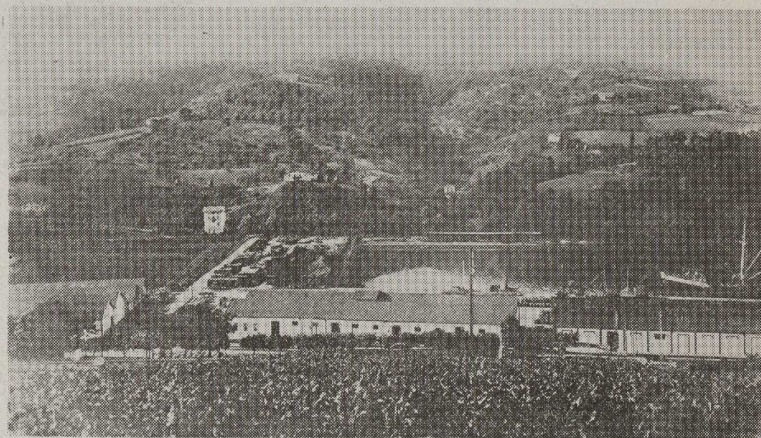
—Eta zergatik gertatzen da au?

—Ez da au zuzendua izan. Euek joan dira nunbait lur berrira ego-kitzen. Badirudi Gallegoak eta Eus-kaldunak errezago alkartzen dirala.

—Euskaldunik bai al-da Trintxer-peñ?

—Bai. Eta Galizitarren seme auek ikasko luteke egokiera geiago ba-lute. Dana dala, boren semeak Eus-kal ikastolara bialtzen dituztenak ugaritzen ari dira.

GAZTE BATEK

Villanueva Liburutegia

GAUR-GAURKO IDAZTI — IDAZ-TRESNA ETA ABAR

Gral. Mola, 3 Urrutizkiña: 90316

— TRINTXERPE —

CAJA LABORAL POPULAR

GORDE ZAZU ZURE DIRUA

Galdetu Euskalernian dituan 42 edozein etxetan

Lores, 1 Urrutizkiña: 99717

— TRINTXERPE —

PERTZAGINTZA MANUEL AIZPURA

METALEZKO LANAK, IPINTZEAK, KONPONKETAK.

Azkuene auzoa

Pabellón 8, Casa Lasa

Urrutizkiña: 90482

— HERRERA —

Electricidad Urquijo

TXIMIST ARGÍ ERATZE TA IPINTZE

Urrutizkiñak: 90794-99234

— TRINTXERPE —

Autoservicio La Vizcaina

ETXERAKO BEARREZKO DEZUN GUZIA, JOAN ETA ARTU

Gral. Mola, 9 Urrutizkiñak: 99027-90323

— TRINTXERPE —

Foto Zarranz

LAN - LEKUA

BERRI - AGERGARRIAK

FOTO - ALDAKETAK

General Mola, 53 — Urrut.ª 99127

— TRINTXERPE —

Odrietxe

Liburutegia

ELEBERRI - IDAZ - TRESNA

ETA ABAR

Lores, 1

— TRINTXERPE —

CALAFEL

ONENETAKO JANARI TA EDARI

Gral. Mola, 1 — Urrutizkiña 90011

— TRINTXERPE —

Ucar - Domínguez Illemoztegia

ZATOZ, GAURKO ERARA IBILLI NAI BADEZU

S. José Art., 5 Urrutizkiña: 99437

— TRINTXERPE —

EMAKUMENTZAKO JANTZI APAIÑAK

PATRIZIA ETXEAN

Gral. Mola, 13

Urrutizkiña: 99704

— TRINTXERPE —

CAFE - BAR AVENIDA

AKEITA TA EDARI BEREZIAK

Gral. Mola, 47 Urrutizkiña: 99059

— TRINTXERPE —

Confecciones Marben

JANTZI APAIN ETA EGOKIAK

Azkuene, 6 Urrutizkiña: 98365

— TRINTXERPE —

Pasai Donibane

Euskal Kultura eta Sasi-jakintsuak

Euskal-Erri'ko Ipar aldeko erri batean, frantzesek idatzitako anuntzio au irakurri nuen, deterjente garbigarri eta erari famatuen oietako artean nabarmentzen zalarik: «Frantzez izkuntza litzten baldin ba-dezute... itzalleak izango zerate».

Frantzez izkuntza zioten eta ez EUSKAL izkuntza. Euskal-Erri'ko bi alderdieten, bai Ipar aldean, bai Ego aldean, gure izkuntza ez bai-da nagusi, kanpotik etorritako izkuntz arrotz balizik. Orregatik, ez da batera aritzekoa frantzes, euskeraren orde, jantzea anuntzio orotan.

Gure erri txiki onetan ere, zoritxarrez, euskera ez da jaun ta jabe bidezkoa izango litzake bezela euskal erri batean; eta erriko giroa ikusirik, erdararen morroi gerala, ziur esan genezakegu.

Azter dezagun iru adibide edo ejemplu artuaz.

Lenengo. — Guraso geienak (denak ez esateagatik), beren seme-alabei euskeraz erakusten diete, euskal giroan asten diete. Bañan, eskolatan asten diranean, astiro bañan sakonki, amak erakutsitako izkuntza aultzen dijoa eta azkenean, baztertzen eta zokoratzen dute. Izkuntz arrotza nagusitzen da beren biotzetan.

Guraso asko, egia da, salatzen eta alegintzen dirala; bañan, beste asko, alperkeria eta nagikeria menperatuaz, arbulatu edo dospreziatu egiten dute.

Bigarren. — Elkarte edo Soziedade ofizialak: lantegi, eskola, mendigoizale, eliza, ikastetxe, udaletxe ta abar, zer izkuntza darabilkie beren or eta deletan, erdera balizik? Kanpoko eta atzerriko giroa sortarazten laguntzen ari dira.

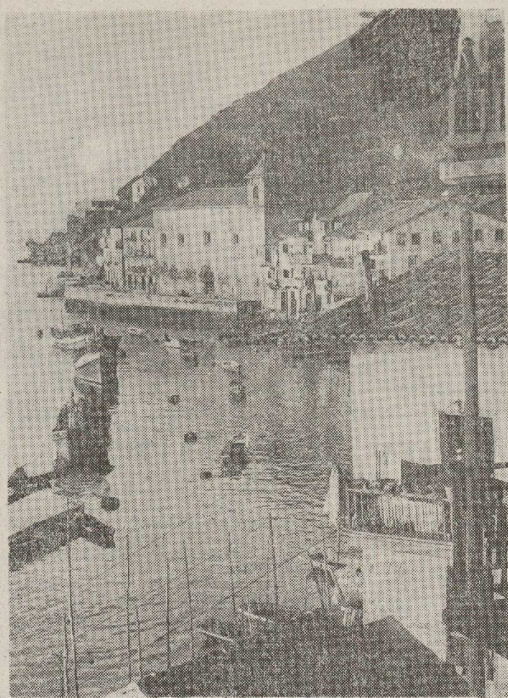
Iruugarren. — Adixkideen artean, lau euskeraz dakitenak eta bat ez dakiena, zergatik erderaz itzegiten da, euskeraz ez dakien orrekin «edukazio» bear degula esanaz, ulertzen ez duelako? Ez al litzake «edukazio» oheagoa, ez dakin orrek, euskeraz ikastea eta beraz, bizi dan erriaren eskubideak errespetatzea?

Nunai —larrak bezela—, sasi-jakintsu-intelektualak sortzen dira. Bost ajola zalote: Axular, Bernat Detekopare, Azkue... zer idatzi zuten jakitea; gutxiago oraindik, geurko euskal literaturaren abiada. «Critorio» eta antzeko liburuak irakurri ezker, benetako intelektuallak izango dirala, uste dute. Errian bizi, bañan atzeritarrak, kanpotar biotzez.

Egia da, umeak bear bezela ezitzeko, ikastela sortu zala erriarren laguntzarekin. Onek izkuntz-egarri adierazten duela; deritzait. Beste aldetik, gazte asko ari dirala euskera ikasten jakitea, pozutuz eta biotza zabaltzen gaitu, gure ekintzetan surrera joateko kemenik galdu gabe.

Auxe gogoan euki bear degu: erri batek bere izkuntza eta kultura aaztu egiten baldin ba-du, kanpotar eta arrotz bihurtzen da; beste nortasun edo personalidadea artzen du eta kanpotik etorritako nortasun ori, nagusitzen dala.

JOKIN OTAEGI

SEIN'DAR FRANZIZKO

Arrandegia

BEZERO GUZIOI, GURE ZORION-AGURRA!

San Juan, 27

— PASAI SAN JUAN —

Tomás Eizmendi'ren Jatetxea

Zumai eritlik metro gutxira, ibai ertzean paririz, etxe polit bat zure zal dago euskal kutsu zoragarria. Arral, barazki, aragi edar; nai dan aukera janariz, jateko au beln probatzen duna laster azaizten da beriz.

RESTAURANTE TOMÁS EIZMENDI

Curva de «Chiqui-erdi»

Tel. 88-13-20 ZUMAYA

ERAMAN - EKARRI'rako AGENCIA

Transportes ALE

EUSKAL IRATSATIAOK
ERRI GUZTIRAKO
Iparragirre, 8 - DONOSTIA

Bodegón Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, beln ezaugutzen dutenak zintzo dakite aruntz loten. Nai dan sukera ba-dazu beti jaten bezela edaten, oherik ezin ari ditekera marka ta ordo ematen.

Fermín Calbetón, 4
DONOSTIA

GUKELESA

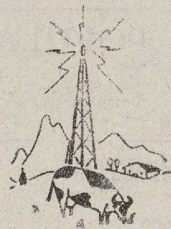
Gipuzkoa'ko ta Nafarroa'ko esne onenak gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatu
- Esne soilla (osterilizatu)
- Esne autas
- Esne-gaifia
- Queso
- Yogur
- Batidurak

Igara euzoo - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros

Municipal de San Sebastián

Banen beneko azyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi ado berritzeko diru aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perla Joan etorriak

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN-GAIAK eta AURRE-KONTUAK

POSTAS. 46

GAZTEIZ (Vitoria)

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak
Etxekoa 65 19 60
Landolekoa 65 19 33

URRETUXIA

Urrutizkiñak
Landolekoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa, n - Zumalakarregi, 7'gn.

BAR-RESTAURANT

AURRERA

DONOSTIAN ZURE JATEXE BAKARRA

Urbieta kaleko 12'an
Urrut.: 12578 - 11528

DONOSTIAN

Olayz, S. A. Mekaniku Lantegiak

ITXAS-ONTZIREN KONPONKETA TA MONTAKE-TAK — GEIENBAT MEKANIKU PERTZAGINTZA

METALEZKO ESTALKIKETAK.

MOTEURS BAUDOUIN-en
karguzko serbitzaria. Bortalaborda, z/g.
Urrut. 54247-8 eta 3

PASAJES SAN JUAN

Pasai Donibane

Prieto Karriokak

PINTURAS, BARNICES, PAPEL

San Juan, 101 Urrutizkiñak: 54124 - 54154
BIOTZETZ AGURTZEN DITUGU GURE BEZEROAK
PASAI SAN JUAN

Maria José

LIBURUTEGIA, IDAZGAILLUAK, JOSTAILLUAK
BEZUZA - ERREGALOKAK
BEZERO GUZIOI, ZORIONI!

San Juan, 50 PASAI SAN JUAN

«TOKI GOXO» BARRA

AKEITA AZKARRA EGITEN AUKERAKOA
Bezero guziori, Zorioni!

San Juan kalean Urrutizkiña: 54258

PASAI SAN JUAN

TOKI ALAI BARRA

ASKARI LEKUA - Merienda tokia
SAIESKITAN BEREZIA
Zorion gure bezero guziori!

San Juan, 80 PASAI SAN JUAN

Mara Drogategia

BEZERO GUZIOI GURE ZORION AGURRAI

San Juan, 32 Urrutizkiña: 54126

PASAI SAN JUAN

EMAKUMEENTZAKO ILLE - APAINKETA

«KRESALA»

ZORION GURE BEZERO GUZIOI!
GURE BEZEROEI, ZORIONI!

San Juan, 46 PASAI SAN JUAN

Lopetegui Anaiak Janaritegia

URDAIAZPICO, ESTEKI, ARRAUTZ PRESKU
TA GAZTAIAK.

ZORION GURE BEZEROEI!

San Juan, 122 PASAI SAN JUAN

ATE - OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2
Urrutizkiña: 25700

DONOSTIA

«ERLAK» TALDEAREKIN ALKAR-IZKETAN

Abeslari talde asko sortu dira azkeneko urte aietan, eta euskal kantua budtza aundia artu duela, esan genezakegu. Gure errian abeslari bikote bat sortu zan ERLAK izenarekin. Bi neska gazte osatzen dute ERLAK taldea: Benantxi Elizagire eta Lourdes Agirregomezkorta.

—Denbora asko al da kantatzen zablitzatela?
—Urte bete, gutxi gora-bera, asi gihala.

—Ibilitaldi asko egin al dituzte?

—Eundik gora izango dira. Gipuzkoatik at ez al zerate ibili?

—Bai, Bizkaian lau edo bost aldiz. Euskal-erri'ko ipar aldean ere izan gera.

—Zenbat aktuzio egin dituzte?

—Ziur ez dakizu, baina eun edo eun ta amara egin ditugu.

—Ibili zeratan erri oietan, zer giro somatu dezute?

—Erri gelaetan giro oso euskalduna somatu degu; beste-etan, berriz, (gutxienetan) oso gutxi.

—Argitaratu edo grabatu duten diskoa, arrera ona izan al du errian?

—Jendeak pozik artu duela eta arrera ona izan duela, aste degu. Beste aldetik, esperientzi aundia izan da guretzat.

—Zuen estiloa, zernolakoa da?

—Modernua ta gaurkoa. Antziakoa musika, garal baterako ona izan arren, ez gaurkoa nai lengo moldeetan gelditu.

—Musika ta letra nork jar-tzen ditu?

—Joxe A. Legorburu da letra ta musikaren sortzailea.

—Letra ta doina aukeratzeko, nola konpontzen zerate?

—Asieran, munduan kantatzen diran abesti edo kanta famatuena euskeratzen genituen. Orain, berriz, leno esan degun bezela, guk sortzen ditugu abestiak, lenoko esperientzia alde batera utzita.

—Euskal musikaren arloan goiko mallara iritxiko al zerate?

—Orixe nai gendukel Eriak eman bearko duela azken iritzia, uste degu.

—Nor da zuen abeslari atse-gingarriena?

—Neretzat, dio Lourdes'ek, Xabier Lete da abeslari onena. Benantxi'rentzat, Mikel Laboa bezelakorik ez dala sortu Eus-kal-Erri'an.

—Artu-emanik bai al dezute beste euskal abeslari taldeekin?

—Ez degu artu-emanik, egia esateko. Batasun eza, ikusten degu euskal abeslarien artean; bakoitza bere aldetik ibiltzen dala.

—Zerbait geliago ZERUKO AR-GIA'ren irakurleentzat?

—Gure agur ta besarkada be-reena, danontzat.

Aurrera beti, Lourdes ta Be-nantxi; euskal abestia giene-tako malletara igo dedilla zuen bidez.

MIKEL GARMENDIA

"CAMARA" RESTAURANTEA

LANGOSTA EDO OTARRAIN BIZITOKIA

San Juan, 79

Urrutizkiña: 54119

PASAI SAN JUAN

Biyona Merkatetxea

ESKU-ERAKUTSIETARAKO SOINEKO TA ESKEIN-GAIK

Urrutizkiña: 54146

Zorion gure bezeroei

PASAI SAN JUAN

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

Luzuriaga Itxasontzigintza

INTXASONTZIEN LANTEGI TA KONPONKETA • UR GAIÑEKO KAIA, 1.900 toneladakoa

Urrutizkiñak: 54237, 54242 eta 54173

S.
A.

DONIBANE PASAI

AYERBE BAR

BAR AYERBEK basarritar eta kale-tar guziak akurtzen ditu, ta gure etxean txango ederra eskeintzen dizue. Eskerrik asko.

Filipinas Kalea, 2 — Urrut. 881476
— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

ORDIZIA

SOBERANO

Ai... ta alako
gizonentzat,
ala ere!

GONZALEZ BYASS

BAI, EDARI APARTAI

BARDON

FELIX ETXABE, S. L.

Apartado, 23 — Urrutizkiña: 891723

ZALDIBIA — (Gipuzkoa)

GURE PARROKIA EDERTZEN

SEI MILLOITIK GORA GASTATUKO DIRA

Gure bikario dan Joakin Bermejo Jaunak egun batian auxe pentsatu zun: gure parroki zara edertzea. Baita lanean ekin ere. Arkitektaikin alkar-izketan jarri ta bi milloiko presupuestoa eman zioten; baña argiñak eta igeltseroak lanean asi ziranean, azkar asko ikusi zan bi milloikin etzala gauza asko egingo.

Ordutik datozen Joakin Bermejoren kezak. Nundik atera, alegia, bear diran dirumordoak.

Lanak, ordea, asiak daude. Eta oso aurrera dijoaz, parrokiaren onerako. Langintzan asi orduko erti-lan eder askoak azaldu bait dira. Orra batzuk: Kristo Etxana toki batetik bestera aldatu bear izan danean, garbi asko ikusi da len ez zekigun gauza bat; Kristo ori arte aldetik oso balio aundikoa dala, «El Montañes» dala-ko irudigille famatuaren kidetako batena dala, ain zuzen, Sevillako Salgado irudigillearen. Ta aspalditik esan oi zan Salgado ta Montañes biak bat zirela; bat bestea aina, alegia.

Kristo onek besoak eta belau-nak mogitu lezazkeanak ditu. Euskalerrian ain gogozko izan dan Gurutzetik Jeistea egin al izateko.

Ikusten denez, aspaldiko garai batean, Gurutzetik-Jeiste au egin ondoren, betiko kristalezko obian jarri zuten eta or ikusi izan degu orain arte. Emendik aurrera, ordea, gurutz-gainean ikusiko degu berriz, gure parrorkiko ka-

pilla batean.

Kapilla ortan bertantxe ikusi al izango degu Idiazabal-go Felipe Azurmendi-k XVIII'gn. giza-dian egin zuan erretablo bikaina ere.

Bestaldetik, koruko arri-lan-duak zuritzean, antzinako Ordi-ziak zun atalai-dorreko kondarrak azaldu dira. Eta jakintsuak diotenez, Gipuzkoako arri zaar-nak omen dira auek.

Dorre onen ingurumari jaso zuten antzinako Ordizatarrek bere parroki, gauro aurrero-koa.

Ba ditu gure parroki onak beste erti-lan asko ere; esate baterako, Infantadotarren ilobia; Irurako Bengoetxea ertiliarak XVI'gn giza-dian egingako alda-reburua; Joan Gui Romano Ita-lar margolariak egingako kuadro eder bat, Santa Katalinaren omenez. Kuadro au Lepanto-tik zetorrela, ekarri omen zun Domingo de Zabala Jaunak Italiatik. Gure parrokiaren bertan daude Zabala omen gorpuz-kondoak.

Azkenik, gauza bat aiatatu bear degu: Len San Pedro-ren kapilla izandakoa eta orain bataiategi bihurtu dana. Bataiategi onen arriak XIV'gn giza-dian landuak izan ziran. Gauz arrigarri auek eliz-berritzeakin asko ta asko irabazi dute. Gure parroki zaarra oso edertua geldituko zaigu, bai-na bear diran lanak egiteko erri-tar guzian laguntza bearrezko da.

Martínez Jatetxea

EZTAI ETA BATAIOTARAKO JATORDUAK

MOKADU GOXOAK

Santa María, 10 — Urrutizkiña: 881158

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

SUKALDE TARAKO ERREDIZAK

Formikazko armario, mai eta aulkiak. Erakusketa

aundia eta EDERRA ZALDIKO LANTEGIAN.

ZATOZTE IKUSTERA

ORDIZIA

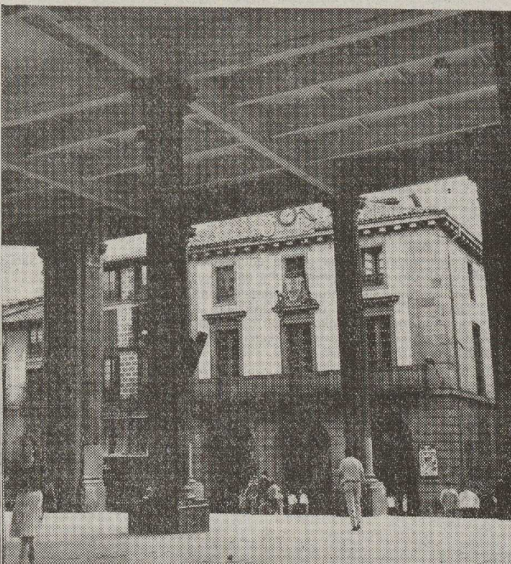
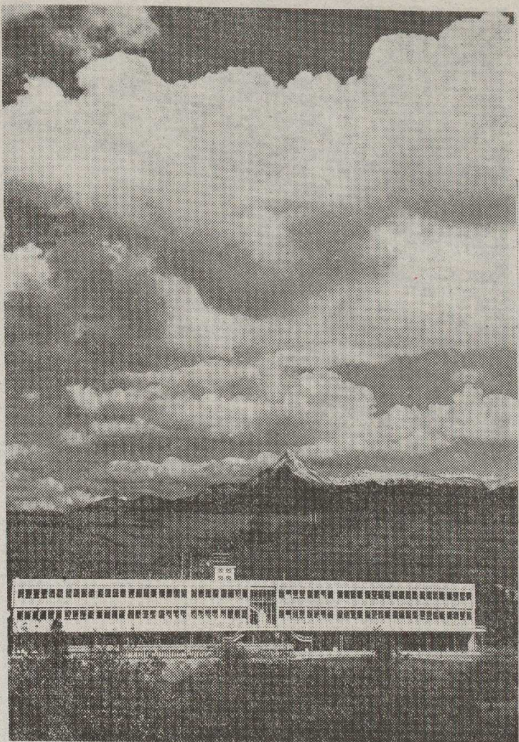

GOIERRIKO ESKOLA NAGUSIA

Begira or, lerdin eta paketsu, Txindoki aspian Goierriko Eskola Nagusia. Beti irrikitzen zun gure errlak olako ikastetxe bat. Eta orra or nun degun, danon onerako.

Irakasketak badu bere garrantzia gure egun auetan. Ez bai dago gizon osorik ikasia ez bada. Orregatik Ordiziak ekin dio edukazio ta erakusketa bidetik. Ori bai da biderik bikaina erri batentzat.

Emen degu, gure erriko Etxe Nagusiaren ondoan, Goierriko Eskola Nagusia.

JUAN ETXEZARRETA

BILDU TA MERTZERI SAL - ETXEA

Urrutizkiñak: Langelakoa: 881018

Almazenekoa: 881239

Kale Nagusia, 22

ORDIZIA
(Gipuzkoa)

EDERRA ESKU-LANAK

ORMAZABAL'DAR JOSE MIGEL

Eskoletako salgaiak - Zurezko ta plastikozko kutxatillak - Lan-tresnerako. Tornu-lanak zurezko erten, esku-leku ta beste tresnak egiteko.

Urrutizkiña: 881039

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

BONBOITEGIA
BEZUZAK

Lor

IGANDE TA JAIEGUNETAN IRIKIA

DONOSTIA
Hnos. Iturrino, 22
Urrutizkiña: 1 94 15

GABIONA

GABILONDO'TAR FRANTZISKO

Pirrilaketa birla-bidez eta bertako ta kanpoko alper-arriak.
Esku-leku ta eustarri ta gordailuak, uztai elastiku ta abar.

Industri - salgaiak

Maribaratza, 10 — Urrutizkiñak: 881258 ta 891236

Kanpoko salgaien zabaltzailea, 28.206'garrena

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

Muebles Inchausti

Lasarte'n dagon etxe on ba-
[tek
eskelntzen dizu ostatu,
an dauden gauza zoragarriak
bixitatzena prestatu.
Apain, dotorez, berdinik ezta;
inola ezin puskatu,
MUEBLE bearez baldin ba-
[zera
INTXAUSTI'NEAN eskatu.

Estación, 19

Urrutizkiña: 97580

LASARTE

BURNIKI - LANTEGIAK

Martín Gaztañaga

PERTZ AUNDI TA TXIKIAGOAK

Altzairu ta burniak urtzeko nolanaiko ontzi ta tresne-
ri guziak, labe erosoak eta abar...

Burnizko eralguntza-egitamu ta lanak.
Erdoitu-ezineko pertzak eta aluminiozkoak.
Eredugintzarako berezko eralguntzak.

Apartado n.º 19 — Urrutizkiñak: 881487-881128

ORDIZIA — (Gipuzkoa)

Ernani'n: Izpizua, 15 eta 19'an
Urrutizkiña: 501054

ORDIZIA'N: (Lantegi-ondoan)
Urrut.: 881192 - 881116
(GIPUZKOA)

ORDIZIA

ERREDIZAGINTZA — MUEBLERIA

— 1933'garrenean sortua —

ERAKUSKETAK

"TXINDOKI"

BAR

Etkezarreta, 3 — Urrutizkiña 891485

— ORDIZIA —
(Gipuzkoa)

Txindoki eta Murumendi'ko
Egaletan zera bizi.
Orregatik aintzukinkiro
izena jarri ORDIZI
Zu beti deika dagoanaren
jai egunaren kutizi
euskaldunontzat «Bar Txindoki'k» du
pozezko agur berezi.

ORDIZIA

Margolari txikiak aukera ederra

Ordizi-ko Guraso-Elkarteak eratuta jai aietan izan degu erriko ume-entzat Margolari-Saiaketa bikain bat. Gaur, ain xuxen, emango zaio azkena saiaketa oni. Erti-leiaketa ontan gure erriko ume danak parte artu zezaken, bai neska ta bai mutilak ere, sei urtetik amalau tartekoak.

Gala beartua izan da: ume danak paisaje bat egin ber zuten, onako toki auetatik ikusi ditekenez ikuspegia azalduaz: Garagarza emparantza, emparantza nagusia, Altamira, Malkasko, «Puerta del Sol» deritzalene-koa ta Zumardi-koa.

Gaurko egunez, ume danak Erriko Etxean azalduko dira, beren margo-tresnakin. Eta amar terditan asi ta eguardiko ordu bateraino izando dute beta beren lanak egiteko.

Taldeak onako aukerak izango dira:

1.ª) Sei urtetik zortziraino.

2.ª) Bederatzitik amaikaraino.

3.ª) Amabitik amalauraino.

Sariak taldeka-taldeka margo ederrenari emango zaizkie. Oso sari ballotsuak dira. Eta sariaketa-eguna datorren igandea izango da.

Epai-maikoak aukeratu: Quilez, Gorostidi ta Garmendia jaunak. Onurakorra lelaketa onekin Ordizi-ko Guraso-Elkarteak egin duna. Datorren urtetan ere olako zerbaitekin egin bear litzake, obagotuz al bale- di. Gure erriko kulturazaleak eskerrik asko eman bearrean daude Guraso-Elkarteari.

Armendariz

ETXEGINTZA

ETXE - BIZITZAK SALTZEKO — LANGEAK ESKEINTZEKO
ORDAINTZEKO ERREZTASUN AUNDIAK

Filipinas, 13

Urrutizkiña: 891521

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

Gráficas "Aralar"

F. GARIN

IRARKOLA — LIBURUTEGIA — PAPER - DENDA

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

OTEGI

JOSTUNDEGIA — SOINEROGINTZA

Urrutizkiñak: 891595 - 881136

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

"SUKIA" ERAMAN-EKARRIAK

EGUNERO BEASAIN'DIK DONOSTIRAKO ENKARGUAK
ESPAINIA GUZIRAKO ZAMA - ERAMANAK

Urrutizkiñak:

Donostian: 18187 ta 14722 — ORDIZIAN: 881360 ta 881234
(GIPUZKOA)

MERTZERI ETXEA

OLATZ

GAZTAÑAGA AIZPAK

Santa Maria, 25

Urrutizkiña: 881269

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

GRAFICAS MARQUES'EN ONDORENGOAK

KARTOIGINTZA

Urrutizkiña: 881028

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

BURNIZKO LANGINTZAK

MARGALVIL

PERTZAGINTZA ZABALA — BURNIZKO — AROZTEGIA

ETA TRESNERIENTZAKO KUTXAK

Urrutizkiña: 881030

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

LUIS BALENZIAGA

JOSTUNDEGIA

Zumarraga'n — Sekundino Esnaola, 35 — Enkargueterako

Santa Maria, 8

Urrutizkiña: 881345

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

Nadal Kartoigintza

USAI - GOZODUN ETA BONBOI GOZODUN KUTXATILGINTZA

Etkezarreta, 10 — Apartado 7 — Urrutizkiña: 881148

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

OKINDEGI TA JAN-EDAN-GAIAK

AGIRRE

Santa Maria, 13

Urrutizkiña: 881318

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

Mekaniko lantegiak

MUAG

TROKELGINTZA TA MAKINA-

KONPONKETAK

Filipinas, 15 — Urrutizkiña: 891719

— ORDIZIA — (Gipuzkoa) —

ERLOJOTEGIA

BITXITEGIA

HIDALGO

Legazpi, 4

Urrutizkiña: 881006

— ORDIZIA —
(Gipuzkoa)

SARASOLA

Bar

Arteaga, 4

Urrutizkiña: 891435

— ORDIZIA —
(Gipuzkoa)

Otaño

OINETAKOAK

Urrutizkiña: 881210

— ORDIZIA —
(Gipuzkoa)

Bandera bat dago lurrean, odolez beteta

Euskalherri-ko bide ertz baten, ikurrin bat dago lurrean odolez beteta. Rikardo Arregi-ren eskutiatik jausi da.

Edozein lurraldean, gerra bateko burrukan gudari bat hiltzen danean, beste batek betetan dau haren itzitako hutsunea, eta jausi dan ikurrin barriro goira jaso.

Rikardo Arregi-k ikurrin bat jaso eban, elburu honeik betetako asmoz:

- 1.^a Euskaldunak alfabetizatuko.
- 2.^a Euskal ikastolak ugariatuko.
- 3.^a Euskera batua aurrera erateko.

Orain, Rikardo Arregi hilda dago. Euskal Akademia-ren batzar batera jolala, hil egin da, 26 urte bakarrik ebazala. Euskeraren serbitzuan hil da. Bere animaren alde, mezak eskolniko dira. Bere izenaren omenez, hizaldiak antolatuko dira. Baina lurrean, odolez beteta dagon bandera hori barriro goira jaso ez arte, ez dugu Rikardo Arregi benetan ohoratuko.

Bere sendian itzi dauan hutsunea guk ezingo dogu bete, baina euskeraren aldeko burrukan itzi dauana, bete geinke ta bete behar dogu.

Rikardo Arregi-ri jausi jakon ikurrin goira jasoko dogu barriro, goi-goira, guztioz ikusi dagien eta bere itzalak Euskalherri osoa hartu dedin. Bat jausi da baina euskeraren aldeko gure burruka aurrera doa.

Gora ikurrin hori, ta aurrera!

XABIER GERENO

RIKARDO 'RI

"Aurrerapenak bainarabita gurdañetan Orga-bidetan etzan gertatzen orlakorikan".

Maindire txuriz jantzia
Sega zorrotza eskutan
Iri maltzurra begitan
Atzo ikusi nuen ERIO
—urbildik—
Dantzan,
Italik bidetan.

Gazte odola maite du
Berde zegoen belarra (belarra)
—erraxki—
Moztu du
Sega gaiztoak tematsu (gaiztoak)

"Gazterik eroan da langille onena
Itxaropenez gñan Euskal-Erri dena
Zeruko jaun maitea! entzun dote-
—ña

Oso gutxi gera ta... au dedilla az-
[kena

Sega-apustuak darraiki
ERIO dabil leiatu

BORDARI

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijon, Iruña, Bilbao, Gasteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'a.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

Euskaltzaindia Bilbon, Julio Urkixoren omenean

Bere berrogei ta amargarren urteburua ospatzen

Uztailaren 10-garrenean Bilbo-n biltzekoa zan Euskaltzaindia. Orduko, bere berrogei ta amargarren urteburua bete zuala, Euskalherriko Uri Nagusi geienak ikustatuak zituan. Bilbo'koak emango zion azkena, Euskaltzaindarien URREZKO EZ-TAIEI.

Batzarra, Bizkaitako Aldundi-Etxean izatekoa zan, eta bazkaria Sociedad Bilbaina'n eskeintzekoa zigituen. Goizetik egun argia, euri-lanbru pixka bat sortu arren. Biotza poz-giroz abiatu gñan Donosti-tik. Bidean Andoain-en jaso genduan gure Lendarria dan Lekuona Manuel, apaiz jauna. Tolosa-n beste lagun bat zai geneukan.

Bilbo-ra irixi ta zuzen Diputazioa jo genduan. Bide batez, Julio Urkixo zanaren omenez egin bear zan aitapen goragaria. Batzarra, Bizkaitako Jakintza-Saileko buru dan, Jose Maria Gomez ta Alonso de Celada-ren zuzendaritzapean asi zan.

Jaun onek, agurtu ginduan eta bere izketaldi laburrean, Bizkaito Diputazioa, euskal-kezka esnatua zegoela adierazi zigituen. Eta Aldundiaren gogo bizia zala, euskal-irakaskintza Unibersidade-maillan antolatzea.

Ondoren, Lekuona Manuel apaiz zijaun eta Euskaltzaindarien Lendarriak, Bizkaito Diputazioan Euskaltzaindia ohorez artu ikusteak, poz aundia ematen zigula, esan zuan. Goratzekoa genduan Urkixo Julio jauna ekkari zigituen gogora urrango. Esan

ere, garbi adierazi zigituen, nolako izan zan Urkixo zanaren ekinia ta eragila. Bizkaitarrak, au izan dute bere erakutsia: beste aldetan, euskal-lana, giza-talde baten esku eginia izan da. Bizkai-lana, ostera, lanik aundienak eta gizon bakarrak zor zaizkionak ikusi ditugu mamitzen. Ontan, Azkue zana ta Urkixo jaun-na berdin jokatuak izan ziran. Azkue-k, berak bakarrik burutu zuan Itzegi Nagusia gure izkeraren zorionerako. Ta Urkixo jaunak ere bere aldikari REVISTA INTERNACIONAL DE ESTUDIOS VASCOS ezaguna, berak bakarrik sortu ta aurrera eramai izan zuan. Langille bakarkiak izatea dute, berez, bi bizkaitar auek, beren lanaren gorapen aundiena.

Ain zuzen, gure artean genduan, Urkixo Erramon jauna, Julio Urkixo-ren illoba. Onak bere esku zekarren osabaren gorapamena. Ala agertu zigituen garbi, Julio zanaren ekinia, nola euskeraren alde leiatu zan. Berak jarri baitzuan artarako bear zan dirua ta berak bildu baitzitian mundu guztiko euskaltzaleak, gure izkuntzaren alde lanean. Euskaltzaindia sortu zutenen artean ere, bera izan zan lagunik gazteena. Gizon goragarria benetan gure saillean.

Azkenengo, Eusebio Erkiaga, euskaltzañak artu zuan itza, Urkixo-ren lana, gure giro barruan nolakoa izan zan azaltzeko. Ortarako 50 urte auetako aldea ta lanak aipatu zizkigun eroso.

Artan bukatu zan gure izketaldia. Ondoren Sociedad Bilbaina-ko Euskal-Liburutegia erakutsi zigituen. Kontuan artzekoa berau. Dena pozgarri zitzaigun, eta giro aretan asi zan gure bazkaria.

Maian geundela, ustegabeen jo ginduan bola beltzaren berri negargarriak: Bilbo-ra bidean zetorrela, Andoain-go gazte argi ta euskal-langille jator zan Errikardo Arregi gaztea, bere 26 urte-etan, bide baztarrean illa gelditua zala, bere lagun Saizarbitoria Erramon-ekin beribillean zetorrela.

Bertanbera erori zan gure poza ta maiko giro alaita. Lekuona Manuel apaiza, Euskaltzaindiko Lendarriak jauna, Errikardo zanaren etxean bizil baita, aurre-na zala, guztioz, berri txararen mende ezeztatuak gelditu gñan. Eta goizeko poz eta argia galduta, Euskaltzaindia JANTZI BELTZETAN agertu zitzaigun andik aurrera.

Gazte salatu joan zaigu. Jaunak goizegi kendu digu. Jaunaren erabak mingarri ta adierazleak jo gaitu bete-betean. Urrango egunean, Andoain-go erriak arrituta ikusi zuan, Euskalherri guztirik bildu zan jendetza izugarria gaztearen illa-Elizkizunetan. Etzan gutxiagorako.

Min onen ordaiña, iritxi iguzu, Errikardo maite, zerutik Jaunaren laguntza bialduaz! Aren maguean, zaude betiko pakean!

ETAR N.

Kontu emen!

Euki gogoan!

Adiskide ta etxejoaunok!
Zuen entzateentzako esku-erakutsirik onena. Zuen sukaldarako apaingarri
Eltze azkarrak. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prijitzeko aukerakoa SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»
Juegos Espátulas y juego Cubierto «RADAR»
LANTEGIA - INDUSTRIAS RADAR — ESKORIATZA (Gulpuzcoa)

ECHABE

ETXABE' REN

Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkifak: 84 10 78
84 11 21

ZARAUTZ

José Lizaso Bar Landeta

Zer nai, artetik erruz be-dezu edanetan da janetan, ostatu onen sona zabaldu zaigu alderdi danetan. Zure zal beti zabalik dago: ez da traberik etetan, gorputza preliz dezun guzian sartu zaitza Landeta'n.

AZPEITI, LANDETA.

Urrutizkifak: 81-13-11

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI-ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutsa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi - zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU.

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu.

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi - Soralue-
Orati
Ormaiztegi
Beasain

Gernika
Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasai San Pedro
Errenderi

Gasteiz
Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeltia
Ernani
Zarauz
Sestao

Azkoitia
Munguia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

ALFABETATZEA (3)

Euskaldunok analfabetoak gera. Hau entzutean asko txunditu egingo dira, edo asarretu (danetik dago-eta). Baina egia hutsa da. Euskaldun gehienek ez dakite euskeraz irakurtzen, gutxiago idazten. Analfabetoak, beraz.

Maiz aipatu dugu idazlearen eta herriaren arteko lokarri hori gorde beharra dagoela, idazlearen lana bera haintzat hartzea nahi bada. Ikastolarekin batera, alfabetatzea etorri da hutsune hori betetzera. Rikardo Arregirekin mintzatu naiz, Rikardo baida kanpaina honen eragile nagusia. Berak bakarrik dakizki, arazo honekin, eman dituan hitzaldiak, egin dituan ibilaldiak. Eta hartu dituan buruasteak.

—Nolaz hasi zan kanpaina hau, Rikardo?

—Proiektua, 66-koaren hilbertzean, Jarraioak presentatu zuten. Nik presentatu nuan Euskaltzaindian, bostek Izenpetua, Aurreneko komisio hortan asko ziran. Baina inork ez zuan kolperik jotzen. Eta ni, handik gutxi, soldadutzara joan nintzan.

—Eta artean?

—Begoña Arregi nere arrebarak, Mari Karmen Garmendiak, eta Arantxa Salazarbitoriak zuzendu zuten.

—Jakin al liteke nola hasi ziran?

—Zenbait zuzenbide hartu zituzten: Baserri-Gaztedikoenak, Euskaltzaindian eta beste zenbait taldekoenak: eta hoiel asmoa agertu, berri emanaz. Ondoren, 67-ko udan lehengo kursilloa ospatu genuan Donostian. 50 bat etorri ziran, Berastegi, Andoain, Zumai, Tolosa, eta Donostia bertatik. Hoiel alfabetatze karneta eman genien, baina ezer gutxi egin dute beren herrietan.

—Eta gero ere Donostian bilduz jarraitu al duzue?

—Ballaraka egitea hobe zala erabaki genuen. Eta horrela, Zestuan (Urola), Bergaran eta Beasainen (Goierri) egin ditugu besteak.

—Gaur zertan zaudete, ze etapan?

—Organizazioa sendotzen. Ez dugu nahi organizazio berri bat izatea, bat gehiago. Uste dugu ballaraka antolamenduekin kontatu behar dala. Baina direzio bat ez badago, ez dago aurrera egiterik.

—Nola muntatu duzute zuen «organizazio» hori?

—Hiru zatitan: antolamendu ofiziala (Irigaray eta biok) —maila teknikoa— herriko maila.

—Maila teknikoa zer da, Rikardo?

—Izenak dionez, hartuemanak eta gainontzeko teknika-lanak oro aurrera eramateko ofizina. Prim katean dugu, jarri berria. Honek diru-problema sortzen du. Hemen gertatzen dana da lanean dabilenak pagatu behar duala.

—Kanpaina hontan hasieran pentsatutako martxan al zoazte?

—Mantxoago. Konturatu gera ez dala lana hain erreza eta ez dagoala horren presaka joaterik.

—Ikus zagu herri-maila: Euskaltzaindian, zuen lanerako, herrialdeetan banaturik duzute, ezta? Nun?

—Batez er Gipuzkoa eta Bizkaian. Baina gurea euskalki banaketa politika baina gehiago da.

—Gaur daukazuten problema nusiak zeintzuk dira.

—Bi eratakoak: lehenabizi, alfabetatzeak sentidua «masaka» eginaz bakarrik hartzen duala. Eta masaka egiteko propaganda beharra dugu, eta honetarako diru-beharra. Propaganda zabal bat ez bada egin, lehenetik kutsuturikoak bakarrik etorriko dira. Eta beste denak? Eta bigarren, irakasleak behar ditugu, liberatuak behar ditugu. Zaila da, guk daukagun jendea herriko jendea baldin eta bere eguneroko lana bukatu ondoren egin behar baidute beste edozein eginkizun.

—Gaurkoz nola konpontzen zerate?

—Beti da apaizgai izandako edo apaizen bat.

—Urrengo asmoak?

—Kursilloak berriro Bergaran, Urolan eta Goierriin egitekoan gaude. Nahi genduke udan bildu erantzuleak eta organizazio naiko finkatua izanena da eta datorren kursoko kanpaina nahi genduke eratu.

—Alfabetatzea irakasle batek eman ohi du herri bakoitzean. Eta irakasle izateko karnet bat ematen duzute. Zer eskatzen zaio alfabetatzaileari, karnet hori lortu nahian?

—Reglamendu bat ba dago: Kursillo bat pasatu beharra. Zer erakusten zaizkizue? Irakatsi behar dituzten irakur-zatiak ententzen, eta konferentzi batzuk ere ematen zaizkie. Egia esan, zer erakutsi behar zaizkizue proiektua estudioan dauka batzorde tekniko batek. Aurrerantzean, gramatika, pedagogia, eta munduan alfabetatzea, nahiz giro diferentetan, nola egin dan jakitea eskatuko zaie. Gero esamina eta kontrola.

—Karnet hori betiko al da?

—Bi urterako. Eta zuzendaritzak berritzen ez badu, ez du balio.

—Zenbat karnet banatu dituzte orainarte?

—200 bat. Baina benetan lan egin, 40 batek egin dute.

—Alfabetatzaileari eskatzen zaiona ikusiaz, ikus zagu alfabetatzaileari zer eskatzen diotzen lehen maila hontan.

—Kursua bukatzerako, 24 zati hoiel irakurtzen jakin dezala, euskalki diferentek ezagutu ditzala, eta ohitu dedila. Eta behin betirako uxa ditzala prejuizio sikolojikoak oro.

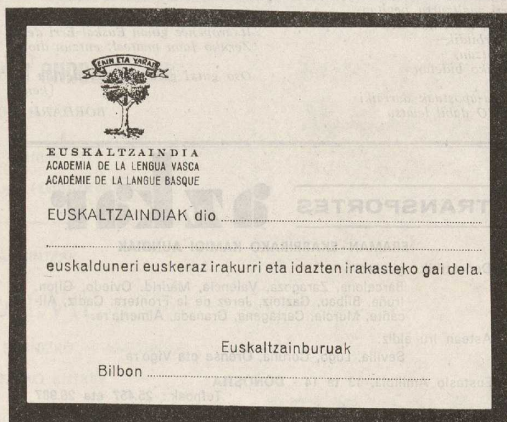
—Alfabetatze-ikastaro hauek nun eman dituzute?

—Gipuzkoan eta Bizkaian. Herri askotan.

—Ze jende-kase bildu da?

—Ez dakigu. Dakizunez, numero-falta da nagusi euskal alorrean. Horregatik estadistika-sail bat jarri nahi dugu. Teknika bati eman diogu. Personaren egoera eta euskerarena, estudiatu nahi da.

—Zenbat pasatu dira ikastaro hoietatik?

Ara emen Euskaltzaindiak lenengo irakastaldian parte artu zutenei emandako txartela, karneta. Aurrera egindiran saiotean onelakoak zabaldu dira azterketa batzuek egin ondorenean.

—Fruiturik onenak nun?

—Goierriin. Hemen urte guzian jardun ziran. Eta gero Eibarren. Urolako eta Bergara aldekoak erdi-purdizka egin dute. Noski, lehenengo pausoak ziran.

—Egin dan toki guzietan lehenengo maila egin da, ezta?

—Bai. Bigarrenen pentsatzen gaude. Baina oraingoz lehenengoak gerra asko eman digu. Eta askoz ere zailagoa da bigarrena irakaslearen aldetik. Irakasleari zer irakatsi? Eta bigarrenakin hasteko planifikazio kultural oso bat behar dugu. Alfabetatzeatik kanpo beste gauza batzuk eskatzen ditu: tektoak... hemen gaiak erakutsi behar dira zuzenki, ez lehenengoan beza-la osagarri legez.

—Alfabetatze-mota bat bera da guzientzako eta toki guzietarako?

—Hasieran bai. Baina legegizonen eta besteengan ere pentsatu beharra dugu.

—Zenbat herritan egin da?

—40-50 izango dira.

—Bajutik jota 3.000 bat irakurle. Baina ez daukat numeroak jartzerik.

—Jendea begira: prolemarik nausiena?

—Asistentzia, iraupena.

—Zergatik?

—Lehen aipatutakoa: propaganda-erakunde. Eta gero jendeak behar hau subjektiboki senditzen ez dualako. Objektiboki ba dago behar hori.

—Euskaltzaindiaren barruan dago taldea bera?

—Bai. Eta hain zuzen Baionako Euskaltzaindiaren azkeneko bileran hautatu ziran lehendakaria eta idazkaria.

—Ikastaro hau egitea kobratzen al duzute?

—Hutsa. Bakoitzari karpeta bat ematen zaiolako. Hortik apenas gertzen zaigun dirurik.

JOAN MARI TORREALDAY

Juan San Martin, Irigaray eta Rikardo Arregi, euskaltzaindiko jaunak, euskal-alfabetatze saiotean jardundako gizon bati txartela eskeintzen.